Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувла 1923 шера дениз • ШОАТТА, 31 МАРТ, 1979 ШУ. • № 39 (6015). • Мах 2 кепиг.

ДЕШАРХОШТА — КЪАХЬЕГАМА КХЕТАМ

«Юкъера дешар хьехачу школай дешархошта дешар хьехаран, кхетам кхиоран уж къахьегамна кийчбеларан дlахо эргадовлархаш тоадеран хьакъехь» болчу КПСС ЦК-ан а, СССР Министрийн Советан а цхьаьна тlе къаьстина тlедиллар тlеовзаш белгалдаьккхад, кхуьуш йогlу тlехье къахьегамна кийчьелла таханарчу дийнахь, дешархошта кlоаргга знанеш ялар санна, синдола а бехктоххаме а декхар долуш ду. Кагирхошна къахьегама кхетамки профессиональни лоам кхиоран балар, къахьегам боьзаш а ча безаш а уж хьалкхестани балар, къахьегам боьзаш а ча безаш а уж хьалкхестаде белга бохкха общественни а социальни а лоархlам болуш гlулакх да. Кхуьуш йогlучу тlехьена къахьегама кхетам а профессиональни лостам а балара дешаршта хетарь хиннача Ерригроссийски совещане дlаяьошчохьнна шие дахьийначу моргкал тlа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателан новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «Вай общество дегlаахара хlинцарча этапе дукхагlа дlадех къахьегама хьесапарал тарек чулоцамгерек... Вай хьакра советски болхю а хинка дlаоттара идейно чlогlаелла, шера политически санкетам болуш, кlоарглла кхиа профессии йовзаш хила веза».

Цудухьа тахан къаьстта лоархlам болуш гlулакх ду дешархошта кхетам балара балха дерригга а доьзнаш цхьаьн комплексагlа лоладелла, школа чаккхьаккха кагирхой тайп-тайпанарчу профессий юкъьнгаш йовзаш а шоьй къахьегама кхиа дlаболабе кийча болаш а хьалкхебелла.

Республикан школашка lоалай дешархой къахьегамна lомаберан церна къахьегама кхетам баларан хьадамболлаш йола опыт. Таханарчу дийнахь ерригге а школаш я дешархой къахьегамга кийчбара профильни къоьсталь. Духхьал дlадахачу шера 5 эзар гергга болчу кагирхойн юкъара дешар чаккхдаккхеран долчу документашца цхьана къайкар механизатора, тракториста, шофера, кхин а лелачун, бьцедараш ккелечун удостоверенеш.

Дешархой къахьегам lомаберан церна къахьегама кхетам баларан болх шlенхашта делабу Грозненски №№ 7, 58, 6 йолчу, Магlалбика района № 42 йолчу, Ачхой-Мартановски района № 2 йолчу, Сунженски района Троицки № 1 йолчу Карабулакски юкъарчу школашка, кхычахьа.

Дала а цуьнца цхьаьна цу лоархlамеча балха тlе тоьаш дукха кхоачамбоацараш да республика школашна. Царех къерттердар да цкъаьа дешархой къахьега lомабелга дукхагlча даьтье теоретически хьесапе дlаккхуьнга. Масала, церна техника йовзийтар алхха плакаташкий чертежашкий гlолла мера чиякх ца доахаш моттигаш кийслу хlинз а тlехьо. Цук бахьнан кертерча даьтье дешара мастерскашта лаьрхlа помещенеш тоьаш ца хиларх лаьт.

Мехка кхайолча республикий а областий а школашна дешархошта къахьегама кхетам балара балха тlа lоальча толамагlйолча опыто хьа ма-хьоккхара, къахьегама кхетам балара дика пайда хьабоала гlулакх районий юкъара дешара-производственни комбинаташ хилар терехьа а дац, цу тайпара массехк комбинат ухк дешара шера хьелла лаьрхlар вай республике а. Иштта хьа а йийцала болх беш я цу тайпара комбинаташ Грозны Октябрьски Старопромысловски районашна. Цхьадолча даьтье цу тайпара комбинат хьевалмята сеца лаьттачар неттахьа даьхкад Грозненски районе. Цхьабакъда, лайрхкlача тайпара уж хьелламига хlинз а тlехьа къоьстадапна да Шелковской Сунженски районашка.

Хьа а йийцала болх беча дешара-производственни комбинаташка районий йоккхагlйолча предприятешна кийчъялй шоьшта эшаш йола болххой профессеш дешархошта юмаю цехаш, дешархой хьехамчий ба шоьй болх кlоаргга бовзаш а къонабарий дукцара безам совбаккха хоьш а бола къахьегамхой. Масала, иштта ала мегарда «Электроприбор» завода коллективах. Цхьабакъда, цу гlуллакха юстарбуьла гlерт «Октябрьнефть» НГДУ, Грозненски ремонтно-механически завода, цхьацца йолчу кхыйолчу предприятеш кулгалхой. Хьесалланза йола дешара-производственни комбинаташ вlашагlйоххьалга, йолаш ярий болх дlахо тоабелга тlехььтетта йиш йолаш хlана дац цу комбинаташна экономически пайдане а педагогически пайдеса а долчу тайпара хlара дешархочоа профессии харжа гlо деш, кхуьуш йогlу тlехье вай болххой класса синдола традицеех дlаеш хилар тергалдича.

Вай республикерча ерригача школех 80 процент совгlа ярш юртара школаш хилар тергаладича къаьстта бехктоххаме декхар да цу школай дешархой общественнопайданечу къахьегама юкъеозийга кхетамца вlаштlехьдаккхар.

Цу балха лаьара беркатегlа бола кийъ ба школашка дешархой производственни бригадаш вlашагlъеххийга. Дlадахачу шера республикан юртарча школашка болх беш хилар цу тайпара 300 совгlа бригада. Царех цхьаерашта дика хlинаш карагlдаьлар. Иштта, Магlалбика района Соргlанчарча № 19 йолча школа дешархой бригадана соахка ахкан замалахьа «Ингушский» совхозо lуьна деlаелар 75 гектара тlа дlайийна кемеш. Дешархоша дуьхьа деладар шоашта тlадирла декхар. Цар хьакхие мукхар совхозе лархача социалистически хьье.

Иштта дика къахьегам а Сунженски района Троицки, Шелковской района Курдюковски станицашкарча, Грозненски района Побединска, кхыйолча юртанкарча юкъерча школай дешархой бригадаш. Халахете а, иштта ала йиш я Ножай-Юртовски, Итьсарен, Сунженски, Шалински, Магlалбика, кхыйолча районий дукхагlйолча школех. Цуьна кертерча даьтье бехка а цу районий халкъа образоване отделаш, республика просвещене министерство, дешархой производственни бригадаш къахьегама а культурно-бытовой а хьалаш вlаштlехь ца дайха боахамий кулгалхой. Царгара доагlаш дар нессйа а хьадехад парте райкомашна, райисполкомашна.

Хlинз, дешара шу чаккхдаккхаргахь йесича хана, школай а боахамий а кулгалхоша хьакхие а дена дешархоша аккан каникулашка дергдолча балдий хьинъерхьа лаьрхlа договораш а уттадеш, кийчо е еза бригадай болх керттlа вlаштlехьбаккхара. Цунца цхьаьна йоакко ца ен дийа мелгаргдац дешархошта шоаш мел долчуьнца ккий тlара станаш кийчьелга, уж транспортана lалашбелга.

Кхуьуш йогlуча тlехьена къахьегама гlолла йоьдийтелга, церна шоай дегайна дукхагlа хьатlамцаш дола балхаш хьалаха гlо делга, къахьегамга гlолла вай общество богlа йолча традицеех уж дlаэбелга — из да къахьегама кхетам балара балха кертера маlан, из да вай кхоамки йоакко елга.

Цхьан комплексагlа

Надтеречни районерча «Минеральный» совхоза механизатораш хьалхагlа юе бlаьстан культураш дlаюьшш гуракхьа дlадийнача ка болча хлаташта подкормка ешш ба ухк демошка. Баьцовгlаш асала йолча кхашка хlара гектара 15—20 килограмм а кхоачийташ нитрофоска яха минеральни удобренеш тоа цар.

СУРТАШ ТlА: лзат дlадуьш йоахк № 2 йолча мехотряда агрегаташ; дикагlйола механизатор М. Д. Шутаев.

М. ПАШКОВА сурт.

БlАЬСТАН БАЛХАШ ДИКА ЛЕЛ

Дика лела бlаьстан кхашкара балхаш Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе. Планах 200 гектар вlашагlъэбиь мукхи горохи, къаьстта 100 гектар горох. 166 гектар мукх дlабийнаб кхаш лелаадерашка хlанзлехьа.

Хlана сеовлаш дlае кхаш тоадеш ба механизатораш. Таханарча денга 160 гектар лаьтта кийчдаьд, дерригга лаьрхlар 270 гектар долча. Из болх беча къаьстта дика къахьег тракториста коммуниста Хадишев Саяцула, Алхазуров Юсапа, Айаев Зелбукара, Бураев lумара. Дийнахь 15 — 16 гектар оаха мийсху царах хlарене, норма 12 гектар йолча.

М. ЦУРОВ.

ХАЛОНАШТА ДУХЬАЛА ЛАТТАШ

«Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш лелдераш Сунженски района хьалхе латтача коллективашца лоархlаш болеш а. Ухк шера хьалхарча шина бетта итогех района Сийлен улла тlа уж бахьалга а сона ховш дар. Цхьабакъда, № 2 йола шурий ферма хьалха яьккаьйий хацар. Повзаш яр дукккача хана хьалхара моттиг лелаеш хьайоагlа. коммунист Дренов Зайнди кертте латть шурий ферма, республика цlы хеза бола цигера доярка Астемирова Минат, Хамзатова Аьсет, Акиева Аьсет, кхыбараш.

— Хlанз хьалхарча метте шоллагlа ферма я, — лаьар сога юртбоахама управлене, — колхозе хьалха латта доярка а кхыяр я — Костоева Эсет.

Къайлахьоргдац, ферме коврча сурто цецваьккхар, боккъонца йий-те ер хьалхарча метте, аьлна: даьсса да ков доакъарах. Сенах кхоабхьогl вкхар — хьайбаш, яха хаттар цагадера.

— «Кхоаб» яха дош нийса хургдац, — йоах ферма заведующе Шепелина Таисия Алексеевнас, — цхьа килограмм хилла гlолла а мола а доакъар дац фермага. Сенаж, из цlи цунах якха йиш яле (цхьан база хьалхашка латтача шиш лаьфетя тlа дар хlаьтта хьадена из доакъар. Во яр сенаж). «Грозненский молочный» совхозера кхуьэ оаха хlанз. хlаьта силос кхоана деза тхой районерча Орджоникидзе цlерагlча колхозера кхатьа йоллерьа йоах.

Хьежача гутадаьдар, ферме дlаелла хинна цар шоай силос март бутт тlакхоачаш кхоачаеннилга, бетта юкъе кхоачаеннай сенаж а.

— Доярка хьнаро, цар турналча къахьегамо доахийт толамаш, — йоах ферма заведующе. — Тхона концентраташ тел хlанз, хlара lатта дийнахьа йиъ килограмм лаьрхlа, цхьацца килограмм свеклай жом а тел. Концентратех муж а беш, из мелабу оаха доахана, базашка оттадаьча КВ-300 яхача лыь чу хий дlоах а дав. Цо лаьгlьалийтаж шура. Цул совгlа дийнахьа, во яле а кlезиг-дукха сенаж ма-лой доаханна...

Кlезиг-дукха. Кхаьоза дош ала тала да укхаза. Хlана аьлча дийнахьа ийс тонн тlехьйолча а итт тонн йихь ферме сенаж — атта миччий из Грознера цига дlаяхьа. Цул совгlа кlоаг чура хьалтьаккха, лафетишта тlа йотта а ма-сий из. Ха дlалоац цу балхаша. Хlаьта кхаба дезар эзар совгlа бежан да, цу даьтье 600 гергга етт а болаш! Цу хьалашка а дийнахьа хlара lаттагара цхьайтта килограмм шура йоахк лакке хьоалхьинача Костоева Аьсета, 25-ча мара кхачача хона цо хlара lаттагара яьккха шура 1092 килограмм я! Итт килограмм йоахк Ткаченко Раисас, 9 — Польщикова Раисас, 8 — Мамонова Аипас, 7,5—8 килограмм — Журавлева Лидас, иштта кхычар.

— Балхах дог а лазаш, боккъонца бола доярка гlонча ба бежа lуй Василенко Егор, Алехин Василий, Сидоров Иван, Гайрбеков Ахьмад, — цlераш йоах ферма зоотехника Галаев Махьмада. — Цар новкъостал ду муж кийчбеш, доакъар дуллаш, доахагта тьоаяш.

Белгалдаьккха доагlаш да ферма коллектив дикача болхлоех латтилга, балхара нах дlабувлаш хьаьхтташ дола гlулакх укхаза доацилга; хlаьта коллективаца ха ийс бежа lу, 32 доярка а. Кулгалхоша деча тешалех, царех хlара саг ферма болх тоабе, хьайоаккха продукци дукхагlа а дикагlа а хилийта гlерт. Аппаратащца дийттачул тlехьагlа, юхейнса шура lойоаккхаш кулгашца а детт доахан.

— Иштта хlара lаттагара йоаккха шура ах литр а, кхы совгlа а хул — йоах зоотехника, — цул совгlа. тlеххьара шура хьаьнагlа а ма-йий.

Хьоаль йолаш, хьоанадах. Из базисни гlулла гаьнна доккагlа я — 3,3—3,4 процент; базиснияр 3,6 процент хила йоагlача. Доаханца дlалуча доакъарийга диллача хала да яхы декхагlйола хьоалла укхаза хилийта. Ванъда, цlенна даланча цхьоалагlча кхассах я продукци. Из — цlаьхха а доярка хьинарах тийша да.

Тlаккха иштта кхьчай ферма а, ерриге колхоз а (бокх фермашка а иштта да хьал) селла дезача хьал тlа, малагlча кийчонца кхай из lаш кlая?

Цу деша жоп дала лехьа, доаладе безам ба дlаьньначча гуракхьа колхоза коммунистий хиннача отчетно-хоржама собране хинна къаналь. Цига парткомо лыча отчетни доклада дукхагlдола даьтье хьайбай боахама хетадь дар. Отчетни хаьачухь ховстаеала йиш йолаш цифраш яц цунца кертерча хьоккамех цхьаьнхаье а: шура яккхарах, хьайбаш дебадарах, уж лорадарах, доакъарий кхоачам lалашберах.

«Вай цlенхашта оарцагlдала дезаш гlулакх эттад хlанз доакъар lалашдеча. Кхоачаш ца яр кхеран болаш я план» — йоах доклада тlа. Дlахо цифраш я, lалашдаь доакъар дуьцаш.

Хьайбай боахама хетадь дош кйсазза дийнад партийни организаце, цу даьтье кхоаза доакъарах а дуьцаш. Тlаккха фу даьд партком, колхоза правлене шоаш тlайнца решенеш кхоачашъяра, цу деша коллектив оарцагlъяккхара?

Ферме долча даппеех укхаза lалашдаь доакъар дагlйол — 27 тонн, силос — 1880 тонн, сенаж — 529 тонн, маьхка ча — 429 тонн. Эшачох ах кхоачам а бац из! Дlалархlая, хlара lатта дийнахьа 25 килограмм силос, 8 килограмм сенаж, 2—3 килограмм ча луш хилча из мел хана тоъареда? Хlаьта хьайбаш кердача доакъарийга кхачалча чумкхоаба хаяях беттал кlезигагlа мичий. Иштта ба ший решенеш кхоачашъяра тlехьа парткомо лоттабаь тlалхьокам.

Кхерен болеш да цхьаькха а. lаьсашта кlалхьерцарде а цхьа килограмм халлая ча дац ферме. Коара нукхаш а лехьеш кlалхьарцар ду парна хlанз. Хlаьта нуьхаш а мичай кхоачалург йоацаш.

— Ширдаьнна, хьалхарча шераша гулдаь ча да тхога кхай тlа, — аьлар телефонаца цу хаттара жоп луш, боахама кертерча зоотехника Б. Хаштырова.

Дика да из дале а. Бакъда, из хьалхагlе а хьатlакхахьа доладе дезар, доакъарийна lалашдаь керда маьхка ча ферма коа латтача хана. Из лорадараи эсхьа ца доадараи боккъонца йоакхо а я. Цо новкъостал дергдар хlанзара хьал ферме ца хилийта.

Кхерамегlа, lан халагlа йола ха дlаяьнний хlанз. Хьайбай продукци даьгl ца ялийтара де йиш йола хlана а ца деш дутаргдац колхозе. Гуракхьен lан юкъе хинна кхоачамбоацараш вай хlанз кердадахара маlан да хьатlайоагlача хана уж ца хилийта гlертилга, совхоза кулгалхой а партийни комитета а теркам цу деша цlаьхха я тlаберзабе гlертилга.

Цхьаькха а да аланза даргlоацаш. Хьайбаш лелдераша боагlа а боагlаш бехк боах колхоза кулгалхоех, партийни профсоюзни болхлоех материальни моральни стимулироване дош цар дитар бахьан долаш. Кьача боахамашка социалистически хье хьалхара моттигаш йоахача болхлоша ахчанца совгlаташ тел, кхыйола гlойленаш ю. «Путь к коммунизму» яхача колхозе ухк шера из деш дац. Шоллагlча ферма болхлоша тlеххьара шийна совгlат дlадаьннача шера октябрь бетта нийсад, колхозе цар хьалхара моттиг аьккхача хана. Цу хана деш правленен партком карара кара тела цlе байрахк а хьалхара моттиг а цу коллективага я.

Хьайбаш лелдераштен ферма кулгалхоштен хоьш дац материальни стимулированена доагlа средствий боахамага хlана дац. Цул совгlа из гlуллакх дукхагlча даьтье партийни комитета теркам тlабахьа безаш а хет.

З. ДАУРБЕКОВ.

21 апреле — Ерригсоюзни коммунистически СУББОТНИК

ГlИШЛОШЪЕРАШТА ГlО ДЕРГДА

Хоазуш, тоалуш йоагlа Грозненски медицински училище чу-йолча цlен гонахьара моттигаш. Цига массаза а цlена, бlарг хьоасташ хилийтара йоакхо еш ба училища дешархой. Иштта, хlара бlаьсти училищана уллув уллача «Халкъий доттагlалла» сквере хаиханнакха лостам беш хул уж.

Хlаьта 21-ча апреле коммунистически субботнике училищера 700 совгlа дешархо а преподаватель а араваргва училищана гонахьа ядача улицашка, сквере эшшача кулг тоха. Цул совгlа, 400 совгlа дешархо хургва хlанз шоаш практика чакхйоаккхаш болча больницай, поликлиникай коллективашца цхьана къахьегаш.

Кхы цхьаькха цхьан балха юкъе а дакъа ловцаш хьабоагlа хургбола медикаш. Царех дукхачир каствастанa новкъостал ду Грознера центральни бераш ду дlа хьалдеш боахкача гlишлошъераштa. «Цlечa шоатта дийнахьа» цига юкa a къахьеган хургва училища 70 совгla дешархо.

М. САЛМАНОВ.

ЦlЕЧА СУББОТНИКА НАКЪАВОЛХАШ

Грозненски района «Октября 60 шу» яхача совхоза коллектив, дерригa советски халкъ а санна, В. И. Ленин вай 109 шу дузача дийнахьа хургдолча субботника кийчо ей я. Вlашагlъеллай цу дийнахьа дергдола балхаш вlаштlехьдаккхара лаьрхlа штаб — 9 саг. Цунца ба совхоза а цун производственни доакъой а кулгалхой, специалисташ, общественни организацей викалаш.

— Цар хьалхе а лелаеш, цу дийнахьа болх беш хилийта лаьрхlад 680 саг, — йоах профсоюзий болхлой комитета председателa Исаев lийсас. — Совхоза кхапика, хьайбай фермашка къахьегаш бола нах шоа-шоай балхаш тlа хургба, хlаьта гlуллакхера нах, инженерно-технически персонал — вeррига а 40 совгlа саг — боахама коа, производственни а служебни а аданеш кийчъеш, цlенъеш хургба.

Коммунистически субботниках даьккхача ахчах 500 сом иттлагlча пятилетка фонден 300 сом машара фонден хьоаде лоархlад коллективо.

Д. ХАКИМОВ.

900 СОМА МАЬХА

Ерригсоюзни коммунистически субботника тайп-тайпара балхаш де 300 саг араваргва тха совхозе 21 апреле. Цу дийнахьа, кошка лостам а беш, аравали нерда йlотаргаш дlайоагlаргья, помещенешта кlир тохаргья. Цул совгlа 10 гектар бешамашка соний гаьнаш йогlаргья.

Субботник долча дийнахьа даьккхача ахчах 900 сом иттлагlча пятилетка фонда юкъедаккийта лаьрхlад оаха.

Н. ЗЕНЦОВА,
Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза партбюро секретарь.

ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Хьанар айдена къахьегаш я А. Шерипова цlерагlча мехкдаьтта чакхдоахача завода цхьацца йолча установкай коллективаш укх шера. 27 марте хьалхарча квартала план толамца кхоачашъяьй И. А. Седанова кулгалдеча № 16 йолча установка. Иштта 29 марта квартала план кхоачашъяьй Х. А. Гернуханова кулгалдеча № 18 йолча установка коллективо а.

С. ТЕЛЬНОВА,
А. Шерипова цlерагlча мехкдаьтта чакхдоахача завода планови отдела экономист.

ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛАРАШ

Укх шера Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьалхалаттачарех я Атаруков Ахьмада кулгалдеча шоллагlча цеха коллективи. Елагин Владимир Николаевич керте латтача № 43—3 йолча установка технологаши. Мехкдаьтта продукци арацехара хьалхарча квартала план 22 марта кхоачаш я яь, планагlа лаьрхlачул совгlа цар арахийцай итташ эзараш сомий маьхла товарни продукци.

Царел дукха тlехьабусаш бац Деттен Александра Ивановичи, Лиман Вильям Леонтьевичи керте латтача установкай Колесников Анатолий Алексеевича кулгалдеча цхьоалагlча цехен технологаш. Товарни продукци арахецара кхаь бетта план кхоачашъярах рапорт делар цар 24—26 марта. Паччахьалкхен планал совгlа арахийцар эзараш тоннаш продукци. Цар мел кийчъю мехкдаьтта продукци дикен тlехдиена шара я яц.

* * *

Производства эффективности балха дикали лакхьара тlагlертта къовсам а лоттабеш, къаьстта дика къахьегама толамаш довхаш хьайоагlа пятилетка дийлагlча шера Грозненски ацетонови завода коллектив. Валови продукци арахецара а товарни продукци маьхала яккхара а кхаь бетта план 26 марта кхоачашъяьй цо. Планагlа лаьрхlачул совгlа маьхла яьккхай 700 эзар сома маьха товарни продукци, хlаьта арахийна валови продукци цул дикна дукхагlа я.

Уж толамаш доахача къаьстта дика болх барца белгалъяьккха я Петренко Анатолий Александровичи Худенко Владимир Васильевичи керте латтача «В—12» яха витаминаши растворителаши арахецаче цехий коллективаш. Шоай балха тlа цхьанкха тайпа брак ца яйсйолийташ хlара сменагlа нормаш дикка тlеххоачашъеш хиларца шоай новкъосташта хьоккам телаш къахьегаш ба аппаратчикаш Плотникова Мария, Станкеева Александра Романовна, Джамалдинова Аниса, кхы дуккхабараш а.

* * *

«Хlара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагlа шерра социалистически хье йоаржальча «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода болхлоша продукци маьхала яккхара хьалхарча квартала план 28 марта кхоачашъяьй. Шоллагlча квартала чотах маьхьала яьккхар 24 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Дика тоадаьд завода коллективо укх шера ший дерригга технико-экономически хьоккамаш. Планал совгlа продукци маьхала яккхарах, эlамигчун а доккхачун а кхомбарах, арахецача продукцега дlабода мах лохбарах укх шера духхьала хьалхарча шин бетта заданел совгlа 5 эзар сом пайда баьб цо паччахьалкхена. Къахьегама оасарле лакхьара план 100,4 процент кхоачашъяьй.

Предприятерча цихашта юкъе лярмача яхье хаддаиза хьалха латташ я Дубровин Александр Андреевичи Севастьянов Виталий Константиновичи керте латтача гальванически механически участкай коллективаш.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

НОВ. М. Г. ВАСИЛЕНКОНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Дуккхача шерашка партийни органашка беркате болх барахи лыча дийнахьа деиз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденнея Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота йойла Василенко Марин Гавриловнайна — КПСС Нохч-Гlалгlай обкома инструктора.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу. 29 март.

КАГИРХОЙ ОАГIУВ

«Жилгражданстрой» треста чуйоагIача СМУ-2 къахьегаш дика къахьегарда белгалъяьнна я Социалистически Къахьегама Туркал Ш. Хаджиев корте латта комплексни бригада. Хадил цхьа бутт гаргга хьалха кхоачашйир цо уйх шера хьалхарча квартала план. Цу бригаде белгалъяьнна дика болх беш я звеньевой, кагирхой хьехамча, коммунист Погорелова Ольга Федоровна, штукатураш Юсупова Хьева, Хаджимурадова Маржан, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) къонача штукатурашта Х. Юсупована, М. Хаджимурадована болх тоабера де дешарех лаьца дувцаш я звеньевой, хьехамча О. Погорелова.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КОММУНИСТИЧЕСКИ УЙЛАНЦА ХЬАЛКХЕБУ

Вай вахара беррагIча лоттамо, коммунизм хьалъяра практико аьттув бола хьалаш хулийт советски нах, хьетIакхувш дола цоакал диканIа долча нравственни гIулакхех кхедара. Цхьабакхьда, коммунистически оамала нормаш хьакхилийта, хIара къокача сага дега хиланаа даргдоаца зIама а дац, хувцалургйоаца правилаш а яц, уж дIаоттае вIаштIехьдаргдац хаддаза цу гIулакха лаьрхIаи болх ца бой, комплексни идеологически воздействи ца йой.

Кагирхошта коммунистически мировоззрени чуйоссаеча, цар производственни общественно-политически хьунар айдеча лоархIамеча хьалех цаI да атеистически кхетам балар.

Республика комсомольски организацешна, комсомола XVIII съездага дахьийтача КПСС ЦК моаршал тIа, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева лаьча къамаьлаца, ВЛКСМ XVIII съезда решенешца хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а деш, марксизма-ленинизма, коммунистически моралеи нравственностеи, коллективизма а новкъосташа долча гулакхий а, ширача замах юхедиса ма гIулакхаш лоаргдоацача уйланца хьалкхеде лаьрхIад хьетIаккхувш дола иоахал.

Кагирхошта интернациональни, атеистически кхетам балара, керда советски цIейш, традицеш бита юкъекхахьара дешаш укх тIеххьарча хана комсомола обкома пленума, бюро, секретариате дувцаш уттадаьд. Уж даим комсомола горкомий, райкомий бюрой ден повестка тIа да.

Нохч-ГIалгIай областной комсомольски организаце чIоагIъю интернациональни атеистически пропаганда, дын обрядашта кагирхой сийрда цIейш, керда советски обрядаш дукхьала а уттаеш.

Кагирхошта атеистически кхетам балара беш бола беррига болх вIаштIехьбахара ВЛКСМ обкомо, горкомашна, райкомашна вIашагIъехкай атеизма дешашта йола советаш, хIаьта юкхьанцарча комсомольски организацей комитеташна атеистически балха организатораш чIоагIбаьб. Атеизма дешашта йолча советашa айхха буллам лоаттабу «Знание» яхача общества организацешца. Культек дола советски законодательство кхоачешдеча тIахьожам лоаттабарaн керда советски обрядаш юкъейоалабари халкъа депутатий Советий исполкомашна вIашагIъехкича комиссешца.

Шоай балха тIа комсомольски организацеша иштта пайда эц интернациональни доттагIала клубаш, лекцеш, беседаш, хаттарийн жоппийн сийренаш, тематически сайренаш, дынах тешараш художественни самодеятельноста юкъеоаар санна йолча дукхача а къаьст къаьстача а нахаца беча балха формаш.

Атеистически лостаме болх беш ерригаш а 400 гаргга клуби кинолекторий я республика комсомольски организацешка.

Кагирхошта атеистически кхетам балара гIулакх эргадаьккха товдар духьа комсомольски политически дешара системе болх беш я «Атеистически знаней лардаш» яха 1647 зIамига сиги йоlа деша дагIаш йола 61 кружок.

Цхьана къахьегача хана дынца дувзаденна доаца гIулакхаш къга лелаадара пайдана форма я «белхий». Кагирхоша «белхий» бу колхозийн совхозийн кхашкара кхувкъам чуэца кампани йолча хана, спортивни гIирсаш, культура учреждени, дукхача наха са лоIа кхыйола моттигаш тоечи хьалъечи хана. «Белхех» дика пайда эц Нохк-Юрта, Ведана, Советски районашка тхьамкий лордаш хьайоахачо, кхыдола юртболхама балхаш деча. Къахьегаш дьаккха ди чекхдоалаш массаза а салоIа сайре хул — «сакъердам». «Белхийн» «сакъердами» иштта бе-беча къамех болча наха, вIашагIа а кхийте, цхьана гIулакхаш леладу. юкъера доттагIал чIоагIду моттиг а я.

Кхашкара балхаш деча хана кагирхошта атеистически кхетам балара, атеистически кинопешта еча пропаганда уж юкъеоара доккха новкъостал ду культура цIеной, двореций, клубий агитационно-художественни бригадаша.

Кагирхошта атеистически кхетам балара беча массови балха цхьаькха тайпа пайдана формаш я лоамаи кхалкъаьха клубаш, атеистически клубаши кружокаши, «евзача» моттигашка, уж еза я кхалга дош доацар долга дIахайтар духьа еш йола экскурсеш, цIагIара атеистически лектореш. Даьлах тешарашта юкъе тоъал дукха ба кхалнах. Лоамаи кхалнаьха клубаш, цIагIара лектореш — кхалнахах болча кагирхошта атеистически воздействи яра аьттув болашагIен пайдане гIен йола форма.

Комсомольски организацеша чIоагIа лоархIам бу къахьегарча дын традицешта керда граждански обрядаш, купатIа къамаш чулоацамагIа социалистически дола цIейш кхетамца дукхьала уттадара. Из хьокхоккхаш дола масал да вай республика кагирхой вахара тIа тIа дунагIа юкъедоагIаш латта комсомольско-кагирхой хьисапе сагъ ярахар.

1978 шера белгалъяьккхай бе-беча къамех болча вахаш юкъе сагъ яр яхарца хиина 392 гаргало. Хаваккте а, хоа кийчъаь цхьан тайпара сценари ца хилар бахьан доланз бе-беча районашка комсомольско-кагирхой хьисапе сагъ яр-яхар белгалдаьккхар бе-бе хул.

Республикерча кагирхошта атеистически кхетам балара гIулакх областной комсомольски организаце идейно-политически балха ерригача формашка гIолла а интернациональни патриотически кхетам балара болхаца айхха буллам болаш а леладу.

«Эффективности динаьлен пятилеткана — къонача новатораши творчество» яхача патриотически болама юкъе дакъа лоац республикерча 130 эзар совгIата зIамигача сагон йоIон. Доккхаза а деш цIераш йоах вай производстве хьалхалаттача къовачар: ВЛКСМ XVIII съезда делегатий Л. Закриевай — Шелковской районерча доярка В. Шинкарева — «Красный молот» завода токара, М. Дзармотова — Назрани районе ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода слесара, дукхача кхычар. Балха тIа а наха кхетам луча а шоашкара дика хьокхам гойташ дикача гIулакхий даим юхьите латташ ба уж.

М. АРСЕМИКОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома пропаганда агитацеи отдела заведующа.

Ший декхар кхоачашдеш

Социалистически яхье дам санна доккхий толамаш доахаш хьайоагIа швейни производственни объединенеи коллектива. ТIаккха цул № 2 йола цех ерригача объединене а диагIарех лоархIаш а «коммунистически къахьегама коллектив» яха цIи лелоеш а я.

Цу коллективе дукха ба хоастабе а белгалбаха а могаргбоа нах. Царех цаI я диъ шу ах шу хьалха хIамаш тогараш кийчбу № 26 йола профессионально-технически училище чакх а яьккха укхала балха ена Хаджимурадова Руман Насрудиновна.

Дукхьаша цу коллективе къахьега йоланнец цу хана бареййта шу мара дала хинналле а хьалхарча денош дола атта дIатарьяьлар цо ший кердача новкъостаща. Гуш дар къона йоI зIамига йолча хана деца къахьегам безача дезале хьалкхийнлга, училище дешаш дикка ха цо дикка пайда эцаш дIайихьаьга.

Цун эггара хьалхара мастер а хьехамча а хинначa Жильцова Раиса Васильевнас укх тайпара дувц цох:

— Руман кхычарна юкъе а белггала яр шийна тIадиллла моллагIа гIулакх цIена а сиха а кхоачашде гIерташ хиларца, цхьаккха тайпа балхах къахнаш ца хиларца. — Цудухьа хиина хила мег сахо из даим санна нах ца тоъаш йисачен низткъала йолчен участникашка хьехаш хиниалга а. Ховр тхона комсомолка не дерда вьниа дIатIанйцар тIехьагIа цхьанне юрта лазаргбоацаши сагото е езаргйоацаши тешаме чакхдоаккхаргдолга.

Балха декхар санна бIу ца къожабеш общественни вахарца дувзаденна гIулакхаш а кхоачашдеш йола Руман дукха ха яьалехьа толашагIйолча алхагIча бригада комсоргалла йерзар. Иштта, «IIIсагIча пятилетка къона гвардеец» яха цIи а йоаккхаш кердача, иттлагIча пятилетка бIубенна чуэлар ца.

Цун вахаре береше лерам юташ дIахкад цул тIехьагIара шераш а. Балха говзал сиха кареерзаь яьнначa, коллектива юкъарча вахаре хьанаре дакъа лоацаш йолча бригада кагирхой вожахах КПСС членалла кандидат йир. Из дар 1986 шера. ХIаьта новкъостий шийх бенна тешам тохкама лучa цу шера цо кхы а чIоагIбир бахьан долаш коммунисташ шоай мутIарашка дIайийцар из.

ХIана Руман зIамаш теташ яц, соахка дена контролер-браковщица декхараш кхоачашдеш хьайоагIа из. Цу гIулакха бехктокхам боазара кхоачам ба деша аха ха йоацача берий 170 кочамилгага цхьан сменагIа из хьашаезилга белгалдаьккхача. ХIаьта цхьа моллагIча тайпара хьанарах доалаш а дац гIулакх, хIана аьлча, къоналарашa щетте цхьайолча хала опыт йолча швеяша а брак хулийташ моттигаш ийслу. ХIаьта гIалат долаш е тоергйолча тайпара тетанза йола кочамилг йохка торговл сете дIахийтачара юхаерзае тарлу е рекламаш яйт. Цу тайпарча кхоачамбоацаро бригада ерригача коллектива бехк тIабожабу, уж премех баьхкаш.

ГIулакх иштта хиларча ца дахийтар дукхача дахье контролерах тийша да, цудухьа цIаккха файлар мел ца еш хьок Руман хьеча продукце дикалга.

Денна юкъера лаьрхIача 220 кочамилг тохкам бей шин кугех чакхйоалийт цо, ший балха норма 130 процентага кхоачаш тIехкхоачаш а еш.

Къаьстта, шийна аьнна, цо тIаийцача социалистически декхар тIа дIаэтьлр 105 процент мара ца хилча доргда из хьокхам зIамига боацилга. Иштта, къахьегамен общественни вахарен хьинар гойташ хьоеча Руман пачтахькхен совгIат — «За трудовое отличие» яха медаль луш белгалдьяьккхай.

Соахка бIаьстан юкъе хиинача Грозненски горсовета аргIанарча сессе къамаьл деш хилар депутат Р. Н. Хаджимурадова. Шоай цеха а ерригача объединене а коллективаша даьккхача толамех дувцача хана болх кхы а оагарагIа хьабара лоашта Iаткъаш дола кхоачамбоацараш белгалдаьхар цо. Юкъ-юкъе лийсаой а цхьайолча цеций болх юхабетт цкъаза электроэнерги йоацаш дусаш хилаpо, аьнаш дувцар цо.

Цул тIехьагIа цхьа шу ха дIаьлннай, баьхьа цу тайпарча бахьанех сехьа ха йолеш хIанз а тIехьа латта езаш хул цар яр санна объединене чуйоагIа городера а районашкара а цхьайола цехаш. Из гIулакх дага доалаш йола Руман цу хьакъехьа аргIанарча сессе депутатски запрос е дагахьа укх деношка горсовета бехктокхамеча болхлошта тIа а яха царца къамаьл деш хиннай. Цар геттара раьза хиина хьалламдар къонача депутата лаьрхIар, хIаьта из доп корта болаши ма-доагIарен энергетикашта хьалхашка оттадара цу даькъе кийсденна кхоачамбоацареш боккъонца цар бехкагIа хиннилга хьагойташ йола факташ гул ца йича яр ца хилар дIахайтар цунга. Из де цунна хала хургдац, хIана аьлча объединене партийни комитета член хилара тарра, из дукхаза ладувгIаш хиннай цу тайпара производства новкъарленаш ю дешаш къестадеча хана.

— Ший бокъонаш санна общества хьалхашкара декхараш ниса кхетадеш диза кхоачашдеш я Руман, — аьлар цеха начальника Е. А. Богдановас. Геттара ниса аьнна дешаш хийтар сона царех.

С. МАЙСИГОВ.

Къонабараш шоай мул боаккхаш ба

ИтталагIча пятилетка кхо шу тIехьашхаьдж дизад, чакхйоалаш латт 4-ча шера хьалхара квартал.

Цу юкъа дика къахьийтад советски наха. ХIанз доаккхал а деш, ала йиш йолаш да вай, советски халкъа карагIдийнача къахьегама гIулакхашта юкъе шоашкара доагIа дакъа лаьцад комсомольцаша а — кагийча нахеи мехкараши. Назрани районе комсомольцашеи кагирхошеи лоацача цу даькъах, пятилетка кхаь шера плана итогехи диъалагIча шера планехи, дIахорча перспективех а района комсомольцашеи кагирхошеи хьалхашка латта декхараш кхоачашдарах а дар укх шера январе хиннача комсомола Назрани райкома пленуме даь къамаьлаш.

1978 шера лелаьнча социалистически яхьа итогаша хьаьекхар промышленни предприятешка, транспортеи булхамеи, юрта боахаме а балача наха гIулакхаш дара дакъе а балхаш деча дукхача комсомольцаша, кагийча нахеи мехкарашеи, комсомольско-кагирхой коллективаша производства хьокхамаш лакхдаь а 1978 шерара плановни задамеш дика кхоачашдаь а хилар. Царех дукхагIчар рапорташ делар пятилетка кхаь шера план 7 октябрь хьатIаотташ — СССР кердача Конституце хьалхара шу дузаш 29 октябрь — Ленински комсомола юбилей хьатIаотташ кхоачашъяь хиларах.

1978 шера 29 октябрь хьатIаотташ пятилетка кхаь шера план кхоачашйир 580 зIамигача сагоо йоIон, 8 комсомольско-кагирхой коллективо, диъ шера план кхоачашйир 310 зIамигача сагоо йоIон. 108 саго рапорт делар иттлагIа пятилетка кхоачашъяь хиларах.

ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводера Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалер къона коммунист Погоров Аьхьмад корте латтача шлифовальщиков комсомольско-кагирхой бригадо, Ленински комсомола 60 шу дизара яха йоагIача тайпара накъаяьа ше кийчлуш, инициатива кхайнайир «Комсомола 6 ордена — 6 ударни вахта», аьнна.

Из инициатива хьалмаьар вай республика комсомольцашеи кагирхошеи. Республикански яхьа итогегIа «ВЛКСМ 60 шу дизара цIерагIа бригада» яха сийлахьа цIи елар цу бригадина. Назрановски трикотажни фабрика ширпотреба цеха комсомольско-кагирхой бригадо (бригадир Гандалоева Тамара, групкомсорг Яндиева Марет) доаккха дика гIулакх дIадоладир — ВЛКСМ XVIII съезд хьеллаш пятилетка кхаь шера план кхоачашъе. Геттара дика лоархIабир уж цу декхарах. ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома бюрос яьча решенегIа «ВЛКСМ XVIII съезда цIерагIа бригада» яха сийлаьа цIи елар цу бригадина.

Укх шера январь бетта инициатива кхайкайир цу бригадо трикотажни фабрикерча «комсомольско-кагирхой коллективашта, кагийча нахаи мехкараштеи юкъе эггара хьалхарча Эрригсоюзни коммунистически субботника юбилея сийна социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа. Коллективо декхар тIаийцар пятилетка 4 шера план 1979 шера 12 апреле кхоачашъе.

Укх деношка «Эггара хьалхарча Эрригсоюзни субботника юбилейна — 60 ударни вахта!» яхаш дешаш а йолаш къахьегаш ба районера болх бу кагирхой. Шоай са не кходаш къахьегаш, производственни хьокхамаш лакхдеш хиларах цIераш яха йоагIа района юрта боахамерча, белгала аьлча, хьайбай боахамерча, къонача доярка «40 лет Октября» яхача совхозерча Даурбекова Зинайи Дугиева Сабейлайи, «Назрановский» совхозерча Солсанова Азай, совхоз-техникумерча Исмаилова Яхий, дукхача кхычар.

Масала, 1978 шера итогегIа Даурбекова Зинас «Цlа коснанал» яхача къонача доярки республикански конкурса шолгIа моттиг яьккхар, хIаьта производственни хьокхамаш лакха хиларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Солсанова Азайна совгIата «Ленински комсомола 60 шу» яха ВЛКСМ ЦК юбилейни знак елар, хIаьта иштта цунна елар ВЛКСМ 60 шу дизара хетаь Москве хиннача торжественни заседане дакъа лаца сийлахьа бокъо а.

1978 шера итогегIа социалистически яхье котбаьхнарашта юкъе белгалбаха боагIа балха норман хIара денна 150—200 процент кхоачашъеш бола комсомольцаш «Сельхозтехника» районни отделене водитель Богатырев Руслан, тракторист Беков Iийса, «Экажевский» совхозера хоартолаш лелаю комсомольско-кагирхой звено (бригадир Н. М. Угурчиев).

Кердача чоалханегIча юкъагIа Малхбузен СибарегIе кареерзаяра декхар ВЛКСМ XVIII съезде Леонид Ильич Брежнева комсомола хьалхашка оттадаьчул тIехьагIа, комсомольски путевкашта цига бехха лийра Назрани района комсомольцашта а. Царех ва Погоров Дудара Аьхьмад — къона коммунист, комсомола областной комитета член, Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалер, «Электроинструмент» завода ВЛКСМ 60 шу дизара цIерагIча комсомольско-кагирхой коллектива бригадир; Чемурзиев Султана Аьхьмад — Электроинструмент» завода токарь; Альдиев Хизарий Аьхьмад — «Сельхозтехника» Назрановски РО болхло, дукха кхыбараш.

Къахьегамца коммунистически гIулакх хургдолаш, хероа професси дукха езаргйолаш кагирхой хьалкхебара, вахара йIаьхий опыт царна дIаялара дукха болх бу района къахьегама ветеранаша, производстве хьалхалаттараша, кадрови болхлоша. Кагирхой дикагIа вола хьехамча ва Социалистически Къахьегама Турпал «Экажевский» совхоза хоартолаш лелаеча звеной звеньевой Албогачиев АртагIа, «Электроинструмент» заводера Котиев Аьхьмад, Имагожев Iалауддин, трикотажни фабрикера Салдова Минове дукха кхыбараш.

1978 шера кагирхоех 580 сагъ вар «Коммунистически къахьегама ударник» яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш, хIаьта 625 саго лелаю сий дола цIи. 1978 шера районерча 840 совгIача зIамигача сагон йоIон дакъа а доацаш, кагирхой Iилма-технически творчества Эррисоюзни хьажар хилар районе. Шера цар елар 48 рационализаторски предложени, царех 34 предложени, балха юкъе йоаьачул тIехьагIа, 82400 сома малха экономически эффект елар. Социалистически яхье котбаьнарашта белгалбеча хала керттера критери яр производственни планаши социалистически декхараши кхоачашдеча юкъе къонача болхлочо, социалисте, дешархочо мел дакъа лаьцад хьахьокхаш дола «КПСС XXV съезда решенеш — вахаре!» яхача Ленински зачета дракъошхой общественно-политически аттестацех хьакхинараш.

Цхьабакъда, социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача тоъал доккхий кхоачамбоацараш ийслу, лелийлонац юл. Промышленни предприятей, колхозий, цхьайолча школай, цу даькъе производственни задaнеех лоархIаьча организацей а комсомола комитеташ хIанз а хьалхадатта опыт вIашагIтохаш, социалистически яхь вIаштIехьъяккхара керда формаши методаши юкъехухьаш йола централ а хинна дIаэттацц. Районни комитето, юкхьанцарча комсомольски организацеша 1979 шера планашца цхьана хьадда мероприятеш оттаьй кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаь.

И. ТОРИЕВ,
ВЛКСМ Назрановски районна хьалхара секретарь.

Керттера тема

Республикерча предприятешнен организацешнен, колхозашнен совхозашнен хIанз чакхъьлнаб Ленински зачета шолгIа этап.

Владимир Ильич Ленин ваь 109 шу дизара хетальча зачета девиз я: «КПСС XXV съезда решенеш — вахаре».

Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» яхача заводе хьалхалаттача а барт тайнача а коллективех лоархIаш я механдьттаашаретурни цехера яр. 1978 шера заводе лелаьнча социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар цо.

ХIара бетта еча итогех цу шера цхьайттазна хотъьлар цу цеха коллектив. Цу толемет дикка дакъа доала цехе къахьегаш болчи кагирхой. Къаьстта белгалбаьлиа дика къахьегаш ба кагирхой О. Зайцев, М. Знайченко, А. Абрамов, кхыбараш.

Гаьнарча Малхбоалехен СибарегIен Эррагсоюзни лоархIам бола йоккха кор-да гIишлош хьалъеш латт. Цу гIишлошта шефство лелае, аьнна КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева баь тIахьехам хьал а лаьца, цига эша заказаш кхоачашдара тIахьожам лоаттабу № 5 йолча цехерча кагирхоша.

Минеральни удобренеш хьаеча предприятешта эша оборудовани хьаяра декхар а шоана тIайцад механдьттааппаратурни цехо. СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш деча деношка цар кхоачашьяьр уж машинаш врехецара шера план.

Цу цехе болх беш йолча Ленински комсомола преме лауреата, электросварщицас Умалатова Сажес лакха социалистически декхараш тIаийцад пятилетка диъалгIча шера. Цо лаьрхIад шин пятилетка В. И. Ленин ваь 109 шу дузаш кхоачашъе.

Ленински зачет луча комсомольцашна дувц шоашта карагIдаьнначох, даьза дисарех. Иштта, № 12 йолча цеха комсомольски организаце секретара Масаева Тамарас, № 13 йолча цеха токара ВЛКСМ XVIII съезда делегата Шинкарев Виктора, № 17 йолча цеха котельщика Кочумаров Владимира, кхычар шоаш зачет дIалуш дийцар шоай цехашка долча кхоачамбоацарех, де дезарех лаьца. Цар белгалдаьккхар идейно-кхетама болх дIахо йодача хана цIенхаштта тоабе безаш болга, ВЛКСМ членашта телача критически замечанеш лертIа мах бе безилга.

ХIанз а дIаллаьза я заводе цхьаболча кагирхоша дисциплина телхаеш йола моттигаш, хулиганство. Завода комсомола комитет декхарийла я уж кхоачамбоацараш цIенадь дIадахара цахаддаш къонсаш лоаттабе.

В. ИОСИФОВ.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ ФРОНТА БIУХОЙ

Пропагандист а хьехамча а

Дукхача шерашка пропагандисталла болх бу Виктор Борисович Назарова — «СевКавНИПИнефть» директора заместитела — комсомольски политически дешара сете.

Цу юкъа тема Iомаелга вIаштIехьдаккхара, эшаш дола литературех гойтара пособеш хьахаржара деша багIаранца беча балха йоккха опыт Iоаьяй цо.

Политически культурани кругозор шера хилар, массе оагIорахьара знанеш хиле оагIорахьара знанеш хиле, производствац экономикаи дешаш дика къестдекаи хьар, мехка хьалхашка, коллективаьа хьалхашка латта декхараш нийса кхетадар — уж я пропагандистах йоахи белгалагIа йола оагIош.

Кружоке занятеш ярах, дешара материал дIахьехадерах кхоачамбий Iац из, цо ший декхар лоархI наьха гIуланкашта оамалашта влияни ярах. Цунна хьашт долаш да деша багIараша болх мишта бу, производственни заданеш толаме кхоачашъяр дукхьа лоаттабеча къовсаме мел дакъа лоац хьокхилга. Дешара укх шера Виктор Борисовича кулгалдеча «ДегIаенача социализма Конституци» яхача кружоке дешаш вола ворхI сиг коммунистически къахьегама ударникаш ба, хIаьта 18-не из сийлахьа цIи яккхар духьа къовсам лоаттабу.

Нагахьа санна пропагандист хиларах тарра В. Б. Назаровах дувце, эггара хьалха белгалдаккха деза ший говзал тIатеIла эргйоахаш тоее гIерташ из хилар.

Парте тIадилла бехктохкаме гIулакх кхоачаш я деш, пропагандиста даим кердадараш лех, де дезарий уйла ю, хьалхашка латтача декхараштa теркам тIалоаттабу. «Нагахьа санна хьо хье Iомалуш ца хилча, нах Iомабе мишта мотаргда» — белгалдоакх пропагандиста. — Цудухьа хIара занятена ше кийчлуча хана юха а еш из могаш Маркса, Энгельса, Ленина произведенеш, парте документаш, Iомаеча темаца юваеннача публикацешка, периодически кепайоазон тIа хьеж со». Знанешта тIакхувргболаш, хIаманна дух тIа бовла хьокхаргболаш, вай замалахьарча общественно-политически явленешца хьашт хургдолаш хьехам бала гIерт пропагандист деша багIарашта.

«ХIаьта хIаманна дух тIа вала гIерташ хуле, безам тIагIоргба книжкана, цу даькъе политическичоа а, марксистско-ленински образованена» — уйла ю пропагандиста.

Пропагандиста декхар, Iомадаь дайнвар юха шаьр а деш, цун керда оагIош хьеллар, проблемай маIан кIоаргагIа хьегучадаккхар.

Масала, «Советски политически система» яха темаш Iомаеча хана пропагандиста цкъа санна дуккхаза а юха кердадоах социалистически демократех дола дош, цхьабакъда, из цкъа моллагIча тайпара юха маьрделга а доацаш, Iомаеш йола явлени гIана тIехьа гIи боаккхаш тIехь-тIехьагIа кIоаргагIа Iомаяр да.

Тема Iомаелга беседа хьисале вIаштIехьа а доахаш, гойтара агитаце средствах шерра пайда а эцаш, Виктор Борисович деша вагIа хIаравар беседана юкъеоза гIерт.

Деша багIарий уйла дукхагIа тIаерзаяр духьа пропагандиста юкъекхувл докладаш, рефераташ кийчъяр санна йола деша багIарашта беча балха пайдане формаш.

Виктор Борисовича хаддаза йоакхо ю деша багIарий теоретически дешарца дукхагIа хьашт хилийтара. Цунна новкъостал ду знанешцара безам совбаларах пайда эцаро.

Комсомольски политически дешар хьехача къаьстта боккхача лоархIаме я советски кагирхой морально-политически уйлаш — шоай социалистически Даьхенцара безам, цун моастагIашцара гомал, коллективизм, шоашта тIера декхар доккаш хилар, и. кх. дI.

Дешаш йоаккхача чулаьцача знанешта деша багIарий нравственни, интеллектуальни, эстетически уйлаш айергйола гIулакх де гIерт пропагандист. Из де вIаштIехьдоал цун уйлаш сома йоахаш, дош къоастадеча хьинарегIа дакъа лоацийташ дола дешаш хьекъале оттадарца а. ХIаьта иштта ше дIахьехар шаьра, сурт оттадеча формехьа дIахьахашна дахьарца.

Пропагандиста лехача аьттув болаш йолча формех цаI Ленински урокаш чакхьахар. Массаза а яхар санна, лоархIаме политически общественни дешаш тIакхоачача ханаща нийсъю уж, цудухьа цунца, дика аьттув а боалаш, цхьана тарлу шерра тема чулоацилга, дешаш дувцача хана деша багIараша ирики комсомоло дакъа лацара хьакъехьа ВЛКСМ XVIII съездо белгалдаькхар» яха дош дувца оттадеча хана, группе лаьрххIа къамаьл хилар института коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча юкъе деша багIарех хIаране лаца дезача дакъа хьакъехьа.

Дика, кхетанца чакхьаьккхача хIара мероприятех, политически кружока болхах доккха беркат доал. Дикка хувцаденнад деша багIараштa юкъера гIулакхаш, коллективизмаи интернационализмаи уйла ессар цар легашка, общественни мероприятеш чакхйоахача хьинарегIа дакъа лаца бальар уж.

В. Б. Назарова творчески плана юкъейоагIа кхо раздел: «Дешара план», «Деша багIарех хIаранеца къаьст-къаьста беш бола болх», «Пропагандиста теоретически методически кийчо лакхъергйола гIулакхаш».

«Деша багIарех хIаранеца къаьст-къаьста беш бола болх» яха шолагIа раздел ший балха планировани еча лоархIаме раздел лоархI пропагандиста. Цу разделе белгалъяьй укх лостамашка чакхйоахаргйола мероприятеш: экономически нийса хьадда социалистически декхареш тIаэцача хана деша багIарашта новкъостал дар; деша багIараш технически творчествана тIабераздар; общеобразовательни боараш даихбар, и. кх. дI.

Кружока члений социалистически декхараш кружока занятешка юкъ-юкъе дувц.

«ДегIаенача социализма Конституци» яхача кружока программо дика тароиаш лу деша багIарий производственни толамийн общественни балхен анализ яра.

Масала, «СССР экономически система» яха тема Iомаеча, парте экономически политика чакхйоаккхача ле-

Цу гIулакха кIезига хIамаш карагIдаьннадац пропагандиста Виктор Борисович Назаровна. Цо шийтара масал а гойташ деша багIарашта дег чу йоссаю института гIуланкашта хьалхара уж бехктокхаме хургболеи царех цар дакъа доаллаш хилар кхетадергдолеи уйла. Шоай балха анализ е а критически мах бе а Iомабу уж, дешанза дарг ца хиларах дIакхетабу, чулаьца знанеш хIара денкарча къахьегама дIатела Iомабу. Ший кружоке деша багIараш ханаца гIа баха, ший гIулакх творчески наькъаца леладе Iомабу цо.

М. ХОЛОХОЕВ.

Айзана сий ду новкъосташа

Башха-дика толамаш доахаш бола болхлой кIеанга бац «Грозэнерго» ТЭЦ-4 коллективе. Эггара хьалхарчарца цIи йоаккх аппаратчика, комсомолка Магомадова Айзана. Кхо шу мара дац из укхаза къахьегаш йола. Цу лоацчача хана дика къахьегама толамаш дахарца, ший новкъостащца безаме, Iимерза, тоао хиларца дукхача болхлошта йовзаши цар лоархIаши я из.

СУРТА ТIА: аппаратчица, комсомолка А. Магомадова.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Кхоана — геолога Ди

Дукха геологически балхаш ду «Грознефть» производственни объединение тематически экспедице коллективо. Белгалбаьлла [illegible] къахьегаш ба уихаза техник-геофизик Т. П. Коностопенко, группа начальник С. Н. Афанасьев, йоккхагӀйола геофизик О. В. Селицкая, геофизик Т. А. Алексеева, кхин [illegible].

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) техник-геофизик Т. Коностопенко, геофизик-инженер Н. Доэныч, группа начальник С. Афанасьев, йоккхагӀйола геофизик О. Селицкая, геофизик Т. Алексеева Заманкуэ [illegible] меккидаьтта доаллачӀ моттигӀе де [illegible] геологически белхий анализаш еш ба.

В. [illegible] сурт.

ЛАЬТТАН ЧЕНАШ ТЕХКАРАШ

«Тахана а тӀаьхьагӀа [illegible] а дукха СССР [illegible] лаьттан [illegible] чевнаш [illegible] лаьрхӀе [illegible] пайда [illegible] а тӀадоралле [illegible] гӀулакхаш».

(СССР Конституце тӀера).

Шер-шера апрель бетта хьалхарча [illegible] белгалдоах советски халкъо геолога Ди. Цхьа специальносий маӀан хила тардуш хӀама да из цӀей бӀаьстан хоьв. ДукхагӀа бола лаьттан чевнаш тохкараш сихбеша оренкарча геологически тохкамашта, халача балхашта кийчлуш болча хина дезден хилар.

Ӏалашдаре боакха ба промышленноста минерально-бийдала база чӀоагӀъяччара, лоагора-энергетически ресурсей, металла, химически индустре бийдала, минеральни удобрений, гӀишлошьеча материалий, кхин, кхыча пайдане оахкалахкий дукъьъера моккха аьшараш кхоачашдечара геологически служба лоархӀаш. КПСС XXV съездо геологашта хьалхашка оттадаьд горнодобывающий чакхдоалеи доакъош дегӀаахара тешаме база хьаьара оахкача бийдала гучаьхка запасаш дӀахо алсамъяхаре а цар эффективность дуццаьлга йоаццаш лаьх е еш, лахара-тохкамий балхаш кердача техникана Ӏалешдара а дукъъьера экгара бекктоццхамегӀара декхар. ЛаьрхӀа да чакхъьаьнна пятилетка хийодкча кхерта пятилетке къаяьэш мартганцовий рудай гучаьльха запасаш 1,6-зоза — 1,8-зоза алсамьйхаь, меккидаьтта — 1,3-зоза.

Партеи правительства геологотохкамий балхий хӀара дакха еча йоаххоно дӀадех кхиттара цуша хьехка вай юхалур а хулга. Кераэча пятилетка хьалхарча шерашка даьраша вай тӀад ца дига йиш яц, амма вай йоалаш я геологически балхий эффективность дӀахо лаьхьъяре Ӏалашдаре йоккхий резерваш. Пайдаце оахкалахкаш лахарга шер-шера 3 миллиард сом дӀадохийт мешко, хӀаьта цудах ат меккидаьттагей газаген дола. Лахара-тохкама бурув деттара боаранах шайца пайда эцараха Ӏочудохийтача бурон хӀара метраге дӀадар лохдарахи Ӏалашдаре йоккхий резерваш йоахк. Уж кардароагарга бола кхиаь — разведка геофизически методий эффективность дегӀайоахар, лахара-тохкамий сихаяндеш йолхарагӀйола моттигаш харжара гӀулакх Ӏалма дӀадехарашка хьекха леладар, сухали буруй деттара балхий дихалы лаьхкьяра кхьеи тео а деш.

Уж деррига дикхараш кхоачашдеча хьаьаре дагӀа лоац меккидаьттей газа, гӀишлой материалаш, металлически йоаца пайдане оахкалахкий, металлаш лахара оарцаргӀбаьнна лелаяча Нохч-ГӀалгӀайчен геологашта.

ВертагӀа бу болх «Грознефть» яхача производственни Ленина ордик лаьдача объединене геологий коллективо. Нохч-ГӀалгӀайчен меккидаьттахой массаш а толеоина лоархӀабаьб республика а беррагача мекка а меккидаьттада доакха промышленность дегӀайоалаеча ниешта хьалхашка кийтача декхарех. Практически вай геологаш ба хӀена Ставрополья, Къилба-седеи Дегестана, кхьайолча предприятешна балхаш дечча территоре тӀа меккидаьттей гази йоалла, керда производства хьайийлларап. Хьалхарча пятилеткай толамаш дегӀадьаяча, цӀераш ца йоахаш Ӏа йиш яц вай А. А. Худиев, Н. Д. Елин, И. О. Брод, М. Г. Сухарев, В. А. Телюко, М. П. Лысенко, Г. Х. Галимов. дукха хьъбараш сакина болча къахьегӀча геологий.

Мезозойски меккидаьтта залежаш хьаеллача хана халача шерашка боли бекш яр «Грознефть»: кхьиначо майдимаре доакхка меккидаьтта тӀа-тӀа иӀесигаӀа хулар. Керда ярашт хьаелдаига тӀехьедуэлар. Кердача тӀоахашка эксплуатаци а йолайича республика меккидаьтта доакха промышленность сихха дегӀаахара хӀийдеи тӀа еттар. Уж меккидаьтта доалла моттигаш тохкаш, вай цӀераш лахарел соагӀа. чӀоагӀа къахьегар П. К. Вильдеева, Н. А. Рагузина, С. А. Аветисьяна, Ю. А. Митина, В. И. Ковевалова, Ю. В. Шаповалова, А. В. Нестерова, Н. Е. Меркулова, кхыбераш. Цар къахьегаю таро хилайтар Нохч-ГӀалгӀайчу меккидаьтта доакхаьлга цӀенака е ца хиначча боарамга кхоачалдеш лаккде шера 21,6 миллион тоннага дӀакхоачаде.

Баьгда, дукха ца говш чӀоагӀа лоххделер хьадоахка меккидаьтта, хӀаьта из дӀахо лох да далийтара цхьадола гӀулакхаш де а дейзар. ИтталагӀча пятилетка кхаь шера меккидаьтта тохкараш хьайийллар цаь меккидаьтта доалла моттиги мелоаи тӀоакхашка меккидаьтта доалла йиьх моттиги. Шера доакхача меккидаьттала стабилизаци хинний, плане соагӀа дакхкир из 530 эзар тонна соаргӀа, миттта 144 миллион кубометр гаь а йоахкаш. Планови задании социалистически декхараш кхоачашдеча тохкамаш дахарах чакхдаьнача шера доакха меккидаьтта промышленноста Министерствах меккидаьттан газови промышленноста боьллой профсоюза ЦК-и карара-кара тела ЦӀе байраш семай «Грознефть» объединенеша. ХӀинца тӀагӀертта лохаш я республика хьадоакха меккидаьтта чӀоагӀа лаххде таро хулийтаргӀоле углеводов бийдала керда йоккхий залежаш. КӀоарга Ӏочухача депрессиони зонайн Хьалхарча малкенна чулоаннача туха хӀалар-га хорий хьалашка тохкамаш деш лаьта дакхерча мелови отложенешта.

Кхычарча цхьана беркате къахьегаш я лаьттайна хӀалхарча йӀохкалох пайда эцара йолча Къилбаседа-Кавказа управление геологий коллективо. Цхи деккар да терпальна хиццца ютбоалама, коммунально-бытовой, дарбаш промышленни предприятеш Ӏалашгьедо. Управлени лоархӀаьй пятилетка, хьалхарча кхаь шера план 105,5 процент кхоачаш а еш. Къаьстта токама къахьегаргера пятилетка кхоалагӀча шера. цун итогех коллективо лаьккхай министерства шийх тарра йолча предприятешта юкъера социалистически яхье хьаллара моттиг. Пятилетка кхоалагӀча шера кхал кхоачашъьяй Къилбаседа-Кавказа территориальни геологически управленена чулоагӀача Нохч-ГӀалгӀайчен геологоразведочни партие. Цу предприятье геологашта гӀишлой материалаш гӀишлой индустрена йоаа бийдал, минеральни тезен хи, гӀоакке-магӀий смесаш, руди гучадаьнна моттигаш, кӀор лахаре-тохкара балхаш ду.

Республика геологашта хьалхашка уггар актуальни декхараш кхоачашдеча хьаьаре дагӀа лоац Грознески меккидаьтта института Ӏилманхоаш. Царна юкъе белгалбаьха беза геолого-химически Ӏилмай докторий, профессораш П. П. Забаринский, М. Г. Сухарев, М. Н. Смирнова, Ӏилмай кандидаташ доцентами Ю. П. Смирнов, Н. М. Кересюк.

Лахара бурув тоха йиш йола перспективни майдеш гучайккара доаккий балхаш ду «Грознефтегеофизика» треста геофизикашта. Мах бе эргеоаш [illegible] меккидаьтта доалла керда моттигаш хьаьллача цар доакха дакъа. ТӀехьарча хана дукха хӀалам карагӀайиккаг царна чуккийттачарча лаьхкарча мела тӀоепий, доаккарча чӀера туха кӀалхарча тӀоакке тӀехкаерта оттадеча.

Тайп-тайпарен оргашш ба геологий болх амма уж беррагаш а — романтикагаргаренаш тохкачуэлгера воаихача Ӏилмахочунга кхачаьнга вӀашка увзош цхье хӀама да — вай социалистически Даьхене йиш совбоаккхаьенн коммунизм хьаьлара декхараш кхоачашдеттеш Ӏалашъяр-вай йоаккха социалистически цу бера тӀар.

В. ГОЛОЗУБОВ,
«Грознефть» объединене тематически экспедицей партера геолог.

Тюменски областа къилбаседера оагӀув дукха пайдане оахкалаш доахкаш моттиг я. Цигарча тӀорадаьча лаьттан чевнашта геологашта тӀехьарча шерашка меккидаьттей Ӏалама гази йоалла моттигаш кораьай. Главтюменьгеологие коллективо дӀахо а сихха лех доагор доалла керда моттигаш, хаькъю меккидаьттаразведочни балхий эффективность. ИттлагӀа пятилетка йоалеча хейз меккидаьттей гази йоалла 30 моттиг хьайийллай геологашта. Цигара промышленностага кхоачаргда керда доагори мах бола бийдали.

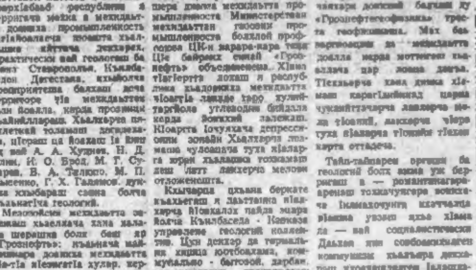

СУРТА ТӀА: Аганска меккидаьттаразведочни экспедице буровой мастер Першин Александр (аьттехьарвар) саьрт лаьладераца Нуси Татьяница Айвасерой Ильин цхьана. А. Першин ихьамагӀа ханты ва. Тюменски индустриальни институт чакхъаьнний цо. ХӀинц Ханты-Мансийски автономни округе пайдане оахкаллаш лохаш ва Александр.

Н. САПОЖНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕМЕРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Пезас яхача хи йистошка Лоамаш Шори оалача гуэкашта юкъе фосфоритий — фосфорих удобреней ера [illegible] йоалла моттиг [illegible] цигахь тохкамаш дешь ба Малабузен-СибаргӀарча геологически управленай Шалымски экспедице. Велики [illegible] поисков парте геологаш. Кузбассе геологаш [illegible] мотор деш ба цига соагӀа тохкамаш дара. Алхха дӀадахча цхьан шера разведкина [illegible] 12300 погонни метр бурув тухар.

СУРТА ТӀА: Лоамаш Шори оалача гуэкашта геологаша корьнай фосфориташ йоалла моттиг.

А. КУЗЯРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Идеологически къовсама фронте

СОЦИАЛИЗМО ДЕ ЛЕРХӀАР — ДЕМОКРАТИЧЕСКИ МАШАР

Событеш дукха хилара а, цар динамизьга а, хулаш дола хувцамаш лоархӀаме хиларга а диллача дерригдуйнен исторе цхьанне а кхыча юкъьана кийсье йиш хуле тамаш я дунен халкъашта юкъера отношеней хӀаьзара этап. Долчча бесса аьлча, хӀара дено йоалла политически вахара орге керда, цхьан геттара чолхаьнех вӀаши духьалешаш йоаш явлениш. Шеко йоацаш да, халкъашта юкъе машар хиларах цар цхьана гӀулакхаш леладарах тӀехьарча беррагашта дуйнен халкъашта юкъерча гӀулакхий дегӀаахара керттера факторашта кийса кхетаяр, из дӀаьхала тетта керттера низаш гучадахар, къовсама де лерхӀарахи уж кхоачашдара хаьнда дола ниагьаш белгалдахар чӀоагӀа лоархӀаме хилар. Нийтта кхетадеш да, эхара кргӀо дола доашш даши духхьал цу проблемашта гонахьа хӀана хул а.

Марксизмо-ленинизмо дукхахьа халкъашта юкъера отношеней общество социально-экономически, политически дегӀаалараш а демократически а машар оттабаьраш лаьттача социализмо программа тӀа белгалдаьхача де лерхӀарехи дӀакъовстараш йиш йоаца цар дагӀа салаш лерхӀаш хилара социализма моастагӀашта духьалъуттаю дукха субъективистски схемаш дукхагӀча даьхе империалистшта тӀабоагӀа пайда совбаккхара тӀаерраш йола шоай цхьалокхаа а кӀийле йоацца выводаш.

ТӀехьарча хана шоай гера дьа дӀайиккай монополистически капитала идеологама хӀанзара дуйен халкъий дегӀаахар универсальни даьха а дагайола дукха тайп-тайпара теореш. Уккаье да «вӀашагӀдукхедаларен» «дукха полюсаш йолча машарен» доктринаш, массаеша а соьъьнна «кхаь дуненах» йола маоистски концепци, кхыдараш. Цаьарчоа хеталу, царех хӀарахь хӀана дунен тӀа латта гӀуванхаш шай тайпара кхетадаш я аьнна, амма уж еррткеш а цхьатарра а шоай идейно-политически лостамашна диллача, кхы ерре а шии хӀамаша. Цхьадале, цу доктриной авторашна дукхагӀча даьхье, шоай васоваш «кийса» хетийта гӀерташ, долчча бесса аьлча, терхах а ца еш кхьайола хӀанзарча ханарча дуйнен халкъашта юкъерча вахара чӀоагӀа лоархӀаме йола факторашш. Из баьхаш долаш дунен дегӀаахара тахана кхоанен хьакхьалхашта уггар шоай йолаш йолча тайпара а йоацаш. долчча бесса аьлча, Вашингтона е Пекина уж хилча баккхьа хеттача тайпара а йолаш. ШоалагӀа-даьле, цу еррига доктрина буха социалн антисоветизм хул.

Дош цу тайпара уэттадара тӀехьарча масалех цаӀ де дукха ха йоаццаш арахьарча политика Ассоциацеша хьалхашка къамаьл деши кӀирагӀа цхьа араяддача «Нью-Йорк таймс мэгэзин» яхача газета тӀа «Дуне. Бжезински гучча бесса» аьнна, корта а болаш араяьнача американски политически обозревателя Дж. Рестона еннача интервью тӀеи США президента къамал кхераман ахана волча гӀонча профессора З. Бжезински кхайкаль «глобальни доктрина». Долчча бесса лаьрхӀача, дунен халкъашта юкъерча гӀуланхий хӀанзарча лоаттамга хьамар хиннна Ӏаш даш интервью авторо уэттаду декхар, из тӀерт цар юкъара законормерность гучайнкхен дегӀаахара перспективаш белгальяен, хӀаьта миттта хьеглаболча ханна йола США арахьара политически концепци къовстае.

Ший «анализ» ю Бжезинскиье, цунна хетачох, хӀанзарча ханарча дуненна хоадамбеш йола элани еш а дукхача даьхье хьегӀайоагӀача ханара дунен халкъашта юкъера проблемаш белгалйоахаш е дарех цхьадоал, цул дешашца аьлча, «керттера хувцамаш ду низаш» гучадахара кӀийлен тӀа. МахагӀа низаш да уж? Бжезински царна юкъе хьу национализм (цу тӀа а, массаьраьяр меттел, «теоретизированни чулоацар а»), нах дийша хилар, урбанизаци, демографи.

Цу цӀераш лаьтараша чакх хӀана йоал «керттерча хувцамаш деча низий» список, бортал арахьа хӀана юс хӀанзарча ханара кхыйола глобальни проблемаш, хӀана яц Бжезински дувцараш юкъе къахьетамхой мукъалех боламца, капитализма духьаларча цар къовсамца моалехе йола вӀашагӀъаьгашта-ла? Яц, хӀаьхий боккъонца йола цӀераш яха профессора из лохьда а, ха ца вутьийн [illegible] меха лоархӀаш доаца а дуйнен халкъий маттарех дагӀа кхьа бесса доаца. Цу тайпара кхоачаш дахар дуйнен халкъашта мукъашта лаьтта гӀулакхашка кхоачаш хьон хьалхатта а тӀайоагӀарча ханарча дуйнен халкъашта тайпара юкъера сихьаьнъяш ел хилара.

Амма, оагахьа сагьа Бжезински теоретически лардаш гонахьа доли оттадаь але, цун практически рекомендацеш уж мо йоацаш. США арахьарча политика боккъон де лерхӀарий даьхье деррига а къаьгта дувцаш я. Президента гӀонча дувцаьа яц «стабильни машарех», «глобально цхьана гӀулакхаш леладарах» тӀехьо ю. Амма гӀулакхаш машта хилча? «Тахан, деша тӀехьарча маӀанга диллача, — яздела цо, — къаман кхерамаш лаьр я чӀекха хувцалуш латта дуне вӀашагӀдоалача, вай хьаштадола ма-эшшара а кхайна мукъе хетача хӀамашка хьекха а хургдолац. ВӀашагӀкхийттача Штаташа хьайнаре а политикано а дагӀа лелаца дезаш хилар да». Американски империализмаш гегемонистски уйлаш дӀайоаилитара кхы къаьгагӀа ала йиш яц. Цунца цхьана гучадоал интерше автор антисоветизмаш шоа чубоаллаш хилар, хӀана аьлча, цо дувцача «глобальни цхьана гӀулакхаш леладара» а «стабильни машар» хилара а керттера хьан лаьрхӀ! Бжезински, цунна хетачох, хоаса а дунен тӀа латта политически гӀулакхаш чӀоагӀа ца хилара а «бахьан» дола «советски тӀема низ юхаувзар».

Цхьабакъда, XX бӀаьшерен исторически опыто хӀанзалехье дукхахала хьахьехкад, антисоветизм цхьанна оагӀора хьара хила йиш ца хилар дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш чӀоагӀдалара кӀийле. Цу тайпара кӀийле хулахургьац кхыдола демократически болам дӀахо дегӀа ца уйитташ сонаде е юхаувза гӀертарах а. ХӀана аьлча, цхьаннена а вац дунен тӀа низаш боккъонца дӀайийдедалар тергал ца де, хӀанзарча заманна прогрессивни хувцамашта духьалъотта йиш [illegible].

Советски наь тийна ба дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш, нагахьа сайна уж дунен тӀарча шоай реальни соотношенега, долче, машаре, демократе, прогресса хьаьнташа тьаьша хуле, дукхьал уж дегӀаахара еррига факторий хьа а йиззагӀа учет ера хьалхашка маре боккъонца нормаш тӀа даха йиш ца хилерах. Цунах лаьт, лоаца аьлча, советски машаре концепци.

На дӀахайийнальар Советски раьчхьалкхено шо деррига тӀом беш доаг халкъаши цар правительствашт за а ди а доццаш кийсхой демократически машарех йола переговораш ера тӀахьийхача шоай хьалхарча арахьарча политически документа тӀа — машарех долча Декрета тӀа. Из концепци лерргагӀа чакхъаьхай Советски раьчхьалкхено ший деррига кховчаьа шу соагӀа за чу лоацача исторе чухь а. ХӀана из концепции хьаллоаш социалистически содружества деррига махкашта. ХӀаьта уйхаза дилла а буьцаш хиннар а хӀанз бувцар а ба кийсхоий демократически машар, воашта аьлча, исторически процесса оалангарча закономерностешка хьекха цун керттерча дӀахьалашшкахьа теттача инзий демократически, мукъален, къамий, интернациональни декхараша ма-яххара йола цхьанна а привилегеш ца, цхьанна а социальний къаман Ӏоткъама моттиг юттргӀойца дунен халкъашта юкъерча гӀулакхий системаш.

Боккъонца йолаш йолча социализмо тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа воздействи ю дунен халкъашта юкъерча вахара демократизацена. Цо хьадаьд паччахьалкхенашта юкъерча гӀулакхий керда тайпа, халкъашта юкъера моастагӀалли вӀаши ца тешара юкъера дӀадаккха а, оагӀоний безам хуле, паччахьалкхенашта юкъе боккъонца бола бехкарий барт хилийта а йиш хилар дӀа а хьоккаш масса а оагӀорахьаре вӀаши гӀулакхаш леладелгеи вӀашиц гӀо делгеи тӀа-тӀа чӀоагӀлуш латт социалистически Азе, Африка, Латински Америка мукъадаьлначеи махкашта юкъерча гӀулакхашка. ДӀадахача шера декабре Софие хиннача коммунистий дунен халкъашта юкъерча теоретически конференце белгалдаьккхача тайпара, социализмо хьалхашка оттаь демократически принципаш дунен халкъашта юкъерча гӀулакхий нормаши, масала, боккъонаш йиза цхьа хилар, территориальни бӀарчал, паччахьалкхен мукъали суверенитети лархӀар, вӀаши чура гӀулакхашта юкъе ца гӀертар сагьа ярашш тӀа-тӀа шерагӀа юкъеух общественни практикан, деррагача дунен халкъашта юкъерча вахара.

Цо хьахьоих низий соотношене социализмага, демократена, къаний мукъалена, воашта аьлча, деррагача дунен тӀа машар чӀоагӀъяра керттерча факторашта гӀойле йолча оагӀорахьа дӀахо хувцалуш.

Вадим БОРТУНОВ,
[illegible].

Доаллой техкарна

Мехка машинахьакъа линей болх кӀезиг бе аьнна, правительства аьча решение дукхьала дукха нах юкъе бола демонстраци вӀашагӀъьеллай Парижа машиннахьакхоша, цу гӀуламо наха балхаш деш йола моттигаш кӀезиг хььера а, хьабе болх боаца нах дукхатӀа хилийтар а кхераш болаьдь. Сен-Лазаран яхача бульвара тӀа демонстранташта духьал яьлар полицейски кардон (сурта тӀа). Дукхьача [illegible] манифестаце дакъа лоацаш барам полицеша вӀашагӀлетаб.

АФП — ТАСС телесурт.

ЦӀеша диза фашизма сибат

НАЦИСТСКИ ОБРАЗЕЦАХ

«Чиле еддаш ца Ӏалашдаьнна кхьана террори-репрессени. Алхха дӀадахача шера ятт бетта аьлча 1600 кхалох. Хьалха сакна шера хеша дац хулта да доацаш байнай эшаш, хьалхайна баьча 3000 политически уйлаш халлар дуд...». (Газетах тӀара).

...КӀоралал дола аьшначаьрг тӀа а теха йолча накхача карта чухь — маьда бӀарг тӀахкоачаргбоацаш хьуладаь бараний, тайпара дола сира цӀенош, служебни гӀишлош, производствени мастерскеш, электростанце здания. КӀезиига юстаро — аэродрома бетой йилла гӀетта-Ӏохуша оасаш. Летни аренца цаӀ-ах километр гаьна — кӀоарга тӀох я бараьр. ЧӀоагӀа лораеш йолча ардакхех аьча кхьаьлараш тӀа башха хоза ца хеташ дола «Образцови ферма «Колония Дигнидад»» аьнна. тӀа а ладаь уйт доалл. Цунна кӀалгӀолла ладаь да: «Воштее мӀа доацеча берашшта йола приют».

Укхаьа, къулбехьарча чилийски провинце Линаресе, нах бахача моттигашта гаьна 3000 гектар йолча территоре тӀа берий приют аьнна, ца йоагӀа цӀи а тилла хьулаь я кхоалагӀча «рейха» ханарча нацистски концлагерий образецах ю концентрационни лагерь. Цу шерарча территоре, гитлеровски цӀеша фашизма опытах пайда а эцаш, деррига бе доалдараш Пиночетаца фашистски хунта кхьача бахчашцен гӀулакх доагӀаш хиларагӀа воашш йола Поль Шефер керте а латташ бола махбузенгерманни эмигранташ ба.

Иштта дийцар дукхача хана «Дигнидад колоне» персонаш чилийски фашистски Ӏаьдалашта юкъе буэзеш лоаттабу эсар а хинна, цул тӀехьагӀа царна гӀулакх хоададаьча ДИНА оалача чилийски охранна агент хиннача Мукьос Аларкона. Сага лоаргдоацача хьалашка концлагере чубоаха эзараш чилийски патриоташ — Пиночета цӀеша йизача халкъе духьаларча режимаца къовсаш лоаттабераш. Цу уэшкашта юкъера дукхахбараш хуйто «де доацаш байнаб» аьнна, дӀакхайкабаь нах ба. Царна юкъе ба «Социалистически магирхой» яхача организаце ЦК генеральни секретаре Карлос Лорка, портовой грузчиков профсоюза кулгалхоех цаӀ вола Эвенель Понсе, кхыбола профсоюзни общественни деятелаш, прогрессивни политически организацей кулгалхой, дукха хьалхалаьттараш. Дукхача хана вер биззалца дала хӀама ца хилараи Ӏалашдаре йоккхий халоне тӀалаттараи кхьах бола е йоттаь а бола «Дигнидад» яхача концлагере чубоахка нах Ӏура деш боад боллалца йолча хана, тӀакъоваш герзаш е долаш бола хьакхой е болаш, тӀо боахкаш, кийчдаь деш тӀой карьере дӀакхухьаш, мастерскешка балхаш деш хуь. КӀезига а тӀахьоккараш раьаа хургбоаца хӀама даьчое дечи хизашта дукхалвала венначой, цхьаьаш ве в вуаш, къаьаь етт.

Концлагера территоре тӀа шерра тайп-тайпараь эксперименташ ю наха. Цу гӀулакха хьалъьай укказа йоагӀача тайпара оборудованена Ӏалашъяь йола лаьрхха корпус. Лорий сибетехьара ралачаш шоашта кӀалбисаче наха ниаш а деш хьеж етташ, электрически токаца чухаеш ногаш урагӀа а долаш хьалъухнаш. Фон хийн «кео чу ухийташ» духьдукхьаьарча тайпара кхы низаш деш хилча мел хало лоалургьа сага организмага. Царна мелаеш а мяхкий детташ а тохкамаш ду сага лоӀам бохабараш цун психика толхаяцан пайда эцаш йола чӀоагӀа Ӏатаьаш йолча медицински препаратешта. «Больница», иштта оал цу наха низаш деча цӀенах пилачана, подвальни помещене чу я лоди ьъшаш майдара кердача методий «эффективность тохкаш» йола тата ара ца доалийта камераш. «Дигнидад колоне» персонала чӀоагӀа хозахеташ «сакъердем» бе чубоахкача наха лаьрхха Ӏоаш а дадоа мӀалеш тӀадокхар. КӀезига моттигаш хилац шоашта ду низаш, халонаш ца лоаш чубоахкараш хьаькъалах талхаш, пиг-шайна тохаш.

...Ю мугӀараш яздеча хана «Дигнидад колоне» къайлена гучаьлха М. Аларкон дийна вацар. Чилийски фашистски охранни агенташа дӀаваьккхар из. ТӀехьашкара тӀа буэза юкъе теха вийра.

В. РЕШЕТНИКОВ,
ТАСС корреспондент.
Нью-Йорк.

СОЦИАЛЬНИ ЗУЛАМ

Алкоголизм, аьлнад Испание униаццено лорийрен социальни Ӏалашони министерства доклада тӀа, мехка нах бовра кхоалагӀа бахьан а хина дӀаьттай. Шерашера Вакуса сонтайерхарагӀа итт эзар соагӀа сар за мехка. Дукхьал дӀадахача шера спиртин малараш тӀахьахьий автомобильни катастрофашна 1600 сар вена, производстве — кхо бӀаь соагӀа. Эзар гарта йоаниех веза а вена шо-шайна теха венная, ерь бӀаь соагӀа венна дийхха цирроз а хинна. Доклада тӀа йоах, алкоголизма даьккъе дуйне тӀа кхоалагӀа моттиг а испанега — шера 14 литр спиртни малар теххьера доллай хӀара а ах миллион сар алкоголих ва мехка. 850 эзар испанец во дарба дайтар. Малар малар бахьан доаллаш 700 миллион бахха сахьат.

(АПН).

Укх деношка чакхъьаьар Нурадилов Ханпашин цӀерагӀчу Нохч-ГӀалгӀайн пачхьалкхен театра гӀалгӀай труппа гастролаш. МагӀалбикерча къахьегамхошта цар гойтар Чахкиев СаӀидан Русинов Геннадин язъяьча пьесах оттаьь йола «Къонгаш бовча хана» аха спектакль.

БЕЗАМЕ ТӀАЙЯЦАР

Ӏалаьмате чӀогӀа резза болаш тӀайийцар къонача артистий болх МагӀалбикерча къахьегамхоша.

«Октябрь» яхача культура Двореце вӀаштта кхаь дийнахьа цу спектаклага хьожаш хилар дукха болу театр дезараш.

Белгалданикха доагӀа, театра администрацен горисполкома культура отделон шерра хоам ца бар бахьан долаш, цу спектаклага хьажа безам болаш бола дукха нах, уж гастролаш йиӀ-ецӀий ца харах, цунга хьажа йиш йоацаш бисалга.

М. ХАМЧИЕВ,
«Ленина Байрахх» яхача газета [redacted].

СУРТА ТӀА: «Къонгаш бовча хана» яхача спектакла тӀара дакъа.

Автора сурт.

Керда обрядаш — вахаре!

ДОАЗУВ КЪОАСТАДАЬ ХИЛА ДЕЗА

Советски Ӏаьдала шерашка шийна овлан тӀара хувцаденнад советски сага духовни вахар, хьахиндаь керда саг, шийн кхолламе а вахара а да вола саг. Цунга хьежжа хувцаденний цун овмалаш, вахарах а къахьегамах а йола дог-уйла, адамашта шоашта юкъера бувзамаш гӀулакхашца. Кердача вахара социалистически ларда тӀа хьахиначча деррига советски адамий а, хӀаьта вай мехкарча къамий шо-шоай а традицеша сага вахар хоагӀа. аттагӀа даь ца Ӏеш, гучаьхай керда творчески тарош, чӀогӀаьяь вай мехка закон а хиина дӀаэтта «Массава а цхьаннена тӀехьа, цаӀ — массанена тӀехьа» яха принцип. Советски сага, моллагӀча къамах ва хилара башха а доацаш, социалистически строй болх бара, салаӀара, дешара, могашал лорара. иштта кхыдӀа а еина сийлахь-йоккхий бокъонаш вай пачхьалкхен Керттерча Закона тӀа — СССР Конституце тӀа дӀаязъяь а я, хӀаьта хӀара къахьегама сага вахара норма а хиина дӀаэтта а я.

Укхаза белгалдакхаза дарг даьц, вай социалистически общество кердачунга, сийрдачунга йигара гӀулакхах доахаш дола уж толамаш ходдаза тӀехьадисачуша, зуламечунца къовсам лоаттабарах доахаш хилар. Шера дӀахьош да къавьна. тӀехьадиса, зуламе гӀулакхаш ховдамболлаш дӀадахара царка духьала цхьаькха къахетам бовца къовсам лоаттабелга. Цудухьа да уж къаман «традицеш» я яхаш тӀехьабиса кхетам болча наха леладеш дола зуламе гӀулакхаш вай общество могийташ ца хилар.

Укхаза дувца эшаш дац къаман традицеш хьехилара исторех лаьца. Общественни строяца, вахара хьисапаца, заманца дувзаденна да уж хьахилара бахьанаш. ХӀара советски сага хоаш да вай мехка керда социалистически общество хьахиларца вахара керда традицеш а законаш а хьахиннa хилар. Бакъда, мичча хана уж хьахинналале а къахьегама лоаманхой массаза а духьале хиннаб шоашца зулам дахьаш йолча, вахара новкъарло еш йолча традицешта. Пхьенаш лехилга, мехкарий удабелга, нхелаш ярца моллагӀа а зуламаш общественни Ӏоткъама къайла кхухьилга, иштта цу тайпара кхыдола хӀамаш къахьегама лоаманхоша цӀаккха а къоабалдеш хиннадац.

ТӀаккха хетадала тарлу, мишта аьхай цу тайпара зуламе традицеш бӀаьшерашка лоаманхой вахарда, аьнна. Из а шиь бахьан долаш да. ТӀехьадисача цу гӀулакхех шерра пайда эцаш хиннаб хьал дараша, къаман духовенства. Иштта аттагӀа хинвад тӀехьабиса кхетам бола нах боацабе.

Вай иштта бакъде йиш я, мичча хана уж хьаьиннадале а, прогрессивни сага вахар хоадеш йола къаман традицеш къахьегама лоаманхоша лоархӀаш, цар хьаллоацаш хиина хилар а. Социальни цхьаькха бокъо а йоацаш къахьегама лоаманхой баьхача хана доккха маӀан долаш хиннад гаргало лаьрхӀа доацаш вӀалисача юртахочо, мехкахочоа новкъостал делга, бойла дисача берашта гӀо делга, кхаьента сий деллга, къоаной лоархӀилга, иштта кхыйола прогрессивни традицеш а гӀулакхаш я. Шеко яц, цар а, уж жамо кхыйолча а традицеша къахьегама сага йовхал тийшина хилар, цар сага вахар хоздеш а хьаллоацаш а хиина хилар.

Социалистически строй кердача традицех советски саг вахача вай хана а йолаш я дукха къаман традицеш. Цар прогрессивни маӀан доацаш да, цунга хьежжа да уж лоархӀаш хилар. Вай белгалдоахача прогрессивни традицех цаӀ лархӀа дезаш да къоашал делга а. Бакъда, тайп-тайпара да цу къаман гӀулакхах пайда эцар. Хьоцаргаь вай саг йоагӀаш, е йодаш йола моттиг. Цига боагӀа гаргало ераш, боагӀа юртахой, кхычахьара бовзараш-безараш. Сакъердам, Ӏоваьал — из хул низамо йолча моттиге доал дер. Къаьстта сакъердилга я укхаза кагирхошта. Пандара эшараш, лоаманхой халхараш, вӀаши бовзилга — цу массане боккха сакъердам бу кагирхошта, цар самукъадоаккх.

Иштта сакъердаме а пайдане а традицеш ххм а я вайнахьа. Царех я белхий бара традица а. Укхаза керда боахам буллаш волча е кхы новкъостал эшаш волча сага пайда хиина ца Ӏеш, иштта лоархӀаме да вӀашагӀкхетарах маха сакъердам боалаш хилар. цабовзараш вӀаший бовзар, иштта кхыдараш. Хоаш да, иштта моттигашка дуккагӀа доал дераш, гӀулакх дӀахьош бераш кагиркой хилар. ТӀаккха хьанна хан къонал йолча сакъердаме хулга.

Вешта массанахьа а уж лоархӀамера а пайдо луш а йола традицеш нийса дӀахьош я аьа йиш яц. Из иштта хул духовенства ввкалаш, тайп-тайпара сектанташ гӀулакх шоай кара эца гӀертача. Цунах тамаш ела дале а, хӀана а нийслуш да мурдаш вамелгӀа ухаш. Йоахаш маьмаш, оалаш зикараш а долаш нускалаш кхувлаш моттигаш нийслу вай хӀана а.

Укхаза лоьхаш пандар хезаргбац, оалаш илли хургдац. ТӀаккха фу деш хул нагирхой? Шоашка кхоачаш цхьаькха хӀама доацаш самна юстарара хьожаш хилар мара цхьаькха тайпара низамо долча гӀуланкха юкъе гӀорташ хилац. Цудухьа тамаш елга дац, иштта саг йоагӀаш-йодаш йола моттиг, дукхагӀа долча дакъе, тьоета тара хиларах. Кхетадеш да, тӀехьабиса кхетам бола нах шоашта тонахьара дӀа ца хадийтара мара сектанташа уж гӀулакхаш кара ца нийделга. Хеталу, общественность цхьаькха жашар а боацаш иштача гӀулакхашта юкъе гӀорта езар аьнна. Къаьстта йоккха я тӀехьадисача гӀулакхашта духьала къовсам лоаттабара йола комсомольски организацей бехктоххамал.

Хоаш хул къаман традицех пайдане яраш маьагӀаш я, юстара татта езараш малагӀаш я яха къамальлаш. Цхьаболчар царех дукхагӀа ераш могаш, кхыметтел хьоашал делга, бовкхачар сий делга санна яраш а метаргӀолаш яц, йоах цар. Бакъ да хьа фуд? Бахьан да уж традицеш духовенства, сектанташа лелаеш хилар. Из шийна кӀал цхьаькха лард йоацаш да. Ала деза, къаман традицеш а, оамалаш а лоаманхошта юкъе бусалба ди баркалехьа дукха хьалха хьахиина хилар. Нагахьа вайна юкъе тахан йолаш йолча дуккхача секташа къаман традицеш лелайой, кхы цхьаькха хӀама дац из тӀехьабиса кхетам бола нах шоай лоӀаме кӀалхара дӀа ца балийта уж гӀертилга мара. Иштта да бакъдар.

Вайна хоаш да, вахара общественни нормаш, социалистически законаш телхавелгах харцахьарча сага бехк бар хиина ца Ӏеш, общества зулам а доалилга. Цхьаькха хьисапе дац, сага йолаш цхьалпна сага дӀа йиш йолаш вай шийта мааьрел де наьва йоаца йоӀ йодаелга. Воаьда, хала хете а, цу тайпара моттигаш хӀана я нийслуш я вайна юкъе. ТӀаккха фу хул цунах? Вай дувцаш социалистически закон толхадарах бехке волчоа деш йола уголовни тӀаӀазар. Бакъда, цунга хедаш гӀулакх. Доккхий патоамаш, хадахетараш отт йиӀийн йоӀ йоаьаьча зуламхочуни гаьргарчахка юкъе. КӀеанга ний-елаш доахаш хулаш моттигаш а.

Масала, хьаэпарда вай республике массехк шу хьалха хиина цхьа зулам. (Вехке болчар цӀераш йоахаргьяц вай, ераш эш гаргарчарна хиива бохам юха а керда боахилга). Шийна из раьза йоацилга ховшие а. йоӀ йодайнр дӀанигача сага. ГӀулакх Ӏаьдала органашка а ца кхоачийташ, йоӀа тӀехьа оарцагӀбьинача цуи гаргарча нахеи йоӀ йодаьча зуламхочун гаргарчарней юкъе доа хилар. Цу доаьо ходадир шинна а оагӀорахьарча массехк сага вахар. Хеталу, юртарча наха, Ӏаьдала моттигерча органашта, общественноста ца хоаш хиннад-те цу зуламе доладелар а чакхдалар а? ГӀуш да из иштта хиина хила йиш боацалга. Цул керттера бахьан Ӏаьдала моттигерча органаша а общественноста а цоашкара йоккха ледарло ялийтарах латташ да.

Зуламаш тайп-тайпара да. тайп-тайпара да уж хьахилара бахьанаш а. Цхьаволча кхетам дӀа ца кхоачаш цу зулам. вокко шийна ховшие а ду. Бакъда, царех хьамалча къахьегама наха хулаш бола бохам цхьатарра хала ба. КӀеавта бац вай хана а тӀехьадисача гӀулакхех — пхьа лехилгах, кхалназах урдош доахилгах, мехкарий удабелгах къамен гӀулакхаш, традицеш лерхӀаш бараш. Уж зуламера гӀулакхаш хьаллаьца я леладеш а барашта юкъе вай хана баь а кхийна а бола нах ба. ТӀаккха, тамаш еций аьнна хетаду, социалистически общество вахаш волча саго тӀехьадиса гӀулакхаш леладелга общества законаша а, бахархоша Ӏеоаш а лоаргдоацаш кхета ца дар.

ТӀехьадиса гӀулакхаш леладара шин-шийн бахьанаш да. Царех керттердар да дийна сектанша ма-могга шоашта юкъе нах увзаш хилар, уж шоай кхетама кӀалхара ца балийта гӀерташ хилар. Белгалдакхаза дарг даш цу сектанша дукхабераш къона нах хилар. Хеталу, моттигашкарча общественносто уж нах ма-могга вахара юкъеувзаре, къахьетам бовза а беза а Ӏомаборе царех дукхагӀбараш зулам дар санна долча тӀехьадисача гӀулакха юстара а хургбар, шоаш цунца къувсаш а хургбар, аьнна.

Дукха йолаш я вай хана зуламеча гӀулакхашта духьала къовсам лоаттабара тарош. Царех керттераьр я къахьегам. Хоаш ма-хиллара, вай социалистически Даьхой керттерча закона тӀа — кердача Конституце тӀа дӀаязьь а чӀоагӀдаь а ца хӀара советски саг къахьега бокъо хиина ца Ӏеш, декхарийла а хилар. ЦӀаькха дийне йиш йолаш дац къахьегам — вай дорригача вахаре керттера ларда хилар, къахьегамо саг ираз долаш велга, но сага депал, цуьнара эздел сом доаккхаш хилар. Из баьъдар духьа аргда вай, лакхе белгалдаьха зуламе гӀулакхаш леладеш болчарна юкъе хьаьнала къахьетачарех атта саг хург ца хилар.

Къаман традицеш а Ӏаьдалаш а тайп-тайпара да; царех толашагӀдараш; сага пайда луш а сага хоастам беш а дараш вай вахарца долаш да, халкъо пайда хьаэцаш да. Сийлахь-йоккхача Даьхенцара безам совбоаккхаш, халкъашта юкъерча доттагӀало, вошала хоастам беш, къахьегама сага вахар хоадеш йола къамий традицеш вай ерригача социалистически общества традицеш а хиина дӀаэттай.

Бакъда, къьмача замах а дьмах а юхедисан тӀехьабиса кхетам болча сектанша хьаллаьнаш дола зуламера гӀулакхаш вахарца тарлургдац. Цудухьа да уж общества тӀа ца эцаш хилар, царна духьала къовсам лоаттабеш хилар.

Лаьттара вахар хувцаш ва советски саг. Парте XXV-ча съезда репиэш кхоачаш а еш, цо денгара денга вай Даьхе таргаьг коммунизм хьалхьара. Цунна хоа Коммунистически парте оттаь программа кхоачашъяро шийна а вай ерригача социалистически общества а вахар дӀахо а тоадаларга, ходдаларга кхоачадергдолга. Из да цуи хьинар урауттадеш дар, из да къахьегама саг толамгара толамга кхуьлаш дар.

Кховзткъа шераз тӀехдьиннад вай общества вахар. Шийн овлан тӀара хувцаденнад сага материальни хьалди, хьа а хиинав дегӀа а ванав керда саг, коммунистически кхетам бола саг.

Цудухьа ях вай къаман традицеет дола къамаьл эшаш да, пайдаина да. Царех прогрессивни дараша, воашца коммунистически обществе хьоргдараша шерра пропаганда е а уж леладе а деза. Бакъда, ховдамболлаш дӀадеха деза зуламе дараш, тӀехьадисараш, сага вахара новкъарло еш дараш. Из вай карара хӀама да.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ,
журналист.

БАМ-а трассашка

САЛТАША ТЕХКА ТӀАЬШ

Шелаю мердача бийсашка тайгерча хин бердаьнта юкхе йоагаш ледхаш я чкараш, цӀеро дӀоахдий дешe Ӏодола лаьтта. Иштта, цӀерица лаьтта дӀоахдий доаш а деш, доах тӀаьй оораш чуоттаергйолаш дола кӀоагаш. Цай мара бе йиш йолаш болх бац из, хӀана аьлча, аьхки массанахьа а йоал хулаш кӀоагаш дахь вӀаштӀехьдоадаьдь. Цудухьа Ӏай Ӏалаьмате сиздий леладу уж балхаш: кӀоагаш доахаш, оораш дӀаувттаеш, бетон чуетташ. 40 градус шелал лаьттача моттиге сахьа дӀакхьа еза бетон, из чутоха еза чӀоагӀьялалехьа.

Цу гӀулакхах дика кхетам хьиаре къахьегаш болх бу шоферашка Волков Юрей Баркалаев Бузален. Шоферашка хьена бетон вибраторашка Ӏотоаьеш лен серханта Хатагов Булита кулгалдеш йола бригада. Цар а сахьаьь бу шоай болх. БАМ-е кхачалехьа Махачкале гӀишлош хьалъеча бетонщиккала бола беш хиннав Булат. Изнойо бетонщикаш болаш ба ефрейтораш — вежарий ОрцуевгӀар Руслани Сослани. БАМ-е баххалехьа уж хиннаб Грозне тайп-тайпара гӀишлош хьалъеча балхаш деш. ХӀаьта Арацилов Мухьмад Нальчике сварщик хиннав. ХӀанз уж массава а тӀаьш техкараш ба. Царех иштта цӀи яхха бовзьо лу цар тайге хьаддаьча тӀаьшта.

Эскаре гӀулакх деш БАМ-е цхьана нийсбелар вежарий ОрцуевгӀар. Ӏаьдал да эскаре гӀулакх деш бола вежарий шоайла вӀашагӀа ца къоастабеш. Эскаре гӀулакх дешa — бехктоххаме школа, укхаза гаргара хиларо а чӀоагӀду бӀухой доттагӀал: вошa вешийна — дикагӀа вола новкъост яхача девизаца.

БАМ-е аьх тӀий тиллад ОрцуевгӀар, хӀанэ ворхӀлагӀа дар хулдеш а боаги. Шиъне а социалистически яхье нотилокаш аьхай, вежарашна цхьана болаш аттагӀа лов Нохч-ГӀалгӀайчене нӀаькха хулаш йоаца тайгера шелал. дикка доакхал а деш леляо первопроходцаш яха хьаьсара цӀераш а.

Эггара хьалхаре тӀий тухача хана халагӀа дар. Ле матацар тайгера шедал. еттагӀа дацар шоллагӀа дола тӀий деш а, бакъда, сихагӀа бодар болх дӀа, кӀеаиг-дукха дӀаӀамаш латтар шелалца а.

Дукха ха йоацаш санна хет Амура тӀара Комсомольска юкхе уллача поселке тӀий хьаьдаь. ГӀишлонхошта цӀаккха а дицлургдац шоаш тийхка тӀаьш. Дукха ха йоацаш аьхарна хайре Ясный яхача поселке эггара хьалхара поезд кхачалга. Шоаш тиллача тӀаьш тӀада из поезд ярех доакхал а деш, гӀадбаха бар уж. Массаболча тӀаьш техкарашта гаь цу тӀаьш тӀада эггара хьалхара поезд тӀехйоалаш, хӀана аьлча, БАМ-ера гӀишлонхой из поезд я ха тӀаккхачалехьа кхычахьа тӀаьш техкаш боахаш хул.

В. ХАРЫБИН,
журналист.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Оаха яздаьчун лерагӀа

«Пачхьалкхен лоархӀам бола гӀулакх» яхаш корта болаш яр 18-ча январе «Сердалос» кепатеха МагӀалбика районерча школай дешархойта къахьегама кхетам а профессиональни лостам а балара балха тӀа кийслуш дола кхоачамбоацараш белгалдоахаш хиина материал.

Цу хьакъехьа редакцена моа деннад МагӀалбика горисполкома председатела З. А. Яндиевас. Цо язду. «Январь бетта уж дешаш дийцар МагӀалбике чакхъяькхача «Школах болча партеи правительствий социамо хӀа мидехка района дешархошта къахьегама кхетами профессиональни лостами балара болх эрагбоанихаш тоабара хьакъехьа» яхача конференце. Цига дагъа доацаш хилар общественноста викалаш, промышленни предприятейи совхозийи кулгалхой.

Дешархой производственни бригадай балха ледара тӀаьдонам лоаттабарах горонс гӀолла техача приказа тӀа хьостоораш яьй №№ 5, 7 йолча школай директоранта. Иштта горисполкомо дийцад дешархошта къахьегама кхетам балар духьа школай дешара-материальни база чӀоагӀъяра деш. Цунца цхьана белгалдаькхад школах бола партеи правительствий социамо кхоачашбера тӀаберзабаь болх «Малгобекнефть» НГДУ, Вознесенски газ чакхйоахача завода. «Кавказ», М. Горьке цӀерагӀча, «Луч», ГӀ. Ахриева цӀерагӀча, «Малгобекский» совхозий, Малгобекски технологически транспорта управление, геофизбала, кхыйолча предприятий коллективаша эсала лелабелга.

Районе отта а яь чӀоагӀьяьй дешархошта къахьегама кхетам балар духьа школай материально-технически база чӀоагӀъяра йола план. Укх шера апрель бетта яэ план «Кавказ», «Малгобекский», М. Горьке цӀерагӀча совхозашена «Малгобекнефть» НГДУ-и кхоачаш миштта ю хьожаргьяь горисполком».

ФЕ ХИЛА

Новкъа йодача машинал хьалха шийн машина йоахилга эггара кхерамегӀа дарех хӀама лоархӀ. Цудухьа хьалха вала безам болчо дика уйла е еза цхьаннена а нулам дергдоацаш шийн машина хьалха йоаккхаргйолаш.

Мужеча воаш волча М. И. Гайтукиева ,Троицкера Нестеровске бодача новкъа хьалха вала а веина «Нива» яхача машина тӀетехай шийн машина. Цунах доккха зулам даьннад: шинне а машина тӀера пхи саг аварех хинначул тӀехьагӀа больнице вихьав. Кхерамален тӀехкараш дӀадоккхаьза а хиннаб уж.

Цу тайпара авари яь Ростов—Баку яхача трасса тӀера Урус-Мартанегахьа водаш шийн цӀенна «Жигули» а йоалеш Асуханов Личас. хӀаьта из а цунца хиина пассажир а веннав.

Корта бохабу малар мелна болаш машина лехкилга могийташ дац наькъа ледара бокъонех. бакъда, хӀаьте а из бахьан долаш дукха зуламаш хул наькъашка.

Шийн мотоцикл «Восход-2» а, лаьала мелла волаш водаш Машинная яхача улица тӀа наькъагӀа тӀехволлача шин гӀашлочоа тӀа а теха уж лозабаь Чурший Игора.

Иштта мелла а волаш светофор лаьттача гӀолла тӀехволаш лора а ца луш латташ йолча легковой машина ше лехкаш йола машина тӀатеха шин пассажир лозаваьв «Гордезстамце» водитела Михайлов Александра.

«Пригородный» совхозе мелла а волаш лхашка гӀолла трактор лаьлла водача Г. Коренкова баьцала эжа ухлача сага тӀетехай трактор.

ТӀехкьарча кӀиранагӀа йоккха шин авари яь «Чечингкомхозстрой» гӀишлош хьалъеча механизаци еча управлени водителий бехкагӀа. Цу гӀулакха бовкха бехк тӀабуж бодама леттӀа доала дача Ю. М. Чуприи керте латтача управлене кулгалхошта, хӀана аьлча, цу управлене болх бeча водителаша цхьайолча хана бӀарача кӀара а доаккх машина гараже дӀа ца оттаеш шоай гӀулакха кӀирандийнахьа а уж лелаеш. Духхьал из бахьан долаш хилар автокрана тӀа пхи саг а хоаваь городал ара шоатта дийнахьа сакъерда валача водитела Кизьмин Василе яь авари. Цига елар цуй йиӀиг. Цу управлене тракториста Егорычев Николая нах санна общественни транспорташ а ца водаш тракторашца белка ваха кийчлуш воаллача хана трактор йолаелча цунна кӀел а ваха шийн ког а каргбаь.

ТӀехкьарча кӀиранагӀа (21—28 марта) республика наькъашка 61 авари хиннай, 5 саг веннав, 38 саг лозаваьв.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

31-ча марта

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Болх беш хургда «Заманхо» яха берий кинотеатр. Берашта дола мультфильмай сборник. 15.00. «Дагалаттар» яхача киноклуба заседани. 17.00. «Ден кердадараш» яха кинопанорама. 19.00. Йоккхача зала фойе вӀашагӀкхетаргба «Оригинал» яхача дискоклуба доакъошхой.

Хиникой культура Дворец. 9.00. Минифутболах йола школай командашта юкъера лхьаш. 12.00. Книжкай кӀирана хетаьь Ӏуйре. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Спортивни гимнастиках йола лхьаш.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 11.00. Атеиста ди. «Малак дуне хьакхелдар» яха дагахьара журнал. 13.00. Болх беш хургда «Космонавт» яха берий кинотеатр. 15.00. «Жипарий, мехкарий!» яха йоккхагӀйолча классай дешархошта йола сайре. 18.00. Литературеи кинои дезача кагирхой клуба вӀашагӀкхетар.

1-ча апреле

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. «Заманхо» яхача берий кинотеатре хургда берашта дола мультфильмаш. 14.00. «Кердадар лехара романтика». 17.00. «Ден кердадараш» яха кинопанорама. 19.00. Болх беш хургья «Оригинал» яха дискоклуб.

Хиникой культура Дворец. 9.00. «КӀай ладья» яха шахматех йола турнир. 11.00. Шийн болх дӀаболабу халхара коллектива. 12.00. «Книжка — вай доттагӀ» яха литературни монтаж. 17.30. «Театр вай вахаре» яха театра дунен хаьлгӀаьдта юкъерча Денна хетаь беседа.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 11.00. Болх беш хургья «Чебурашка» яха берий клуб. Техникай театра спектакль. 16.30. «Орбита» яха кинолектори. ИттлагӀча пятилеткаш дола документальни фильмаш.

Просвещене балхалой ЦӀа. 18.00. Театр дезарий клуба заседани. Программе: «Н. В. Гоголи эрсий театр» яха лекци, «Саг йоалаяр» яхача Н. В. Гоголя пьесах оттаьча спектакла тӀара доакъош.

ТАХАН ТАХАН

Грознерча Серго Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» (Грозный) «УРАЛМАШ» (Свердловск)

Матч йолалу 17.00 сахьет даьлча.

№ 2 йолча абонемента талон мегаргйолаш я ловзарга хьажа воагӀачоа.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Къонача [illegible]».
9.35 — «Шоана, дай — [illegible]!».
10.00 — [illegible] городе культура Дворецa ансамбла концерт.
10.35 — «Хьаьсарча аьтта тӀа».
10.55 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа.
11.20 — «Дешара ге» [illegible] дача. ДӀакху профессора Н. Н. Сиверски.
12.15 — «Спортлото» тираж.
12.30 — «Мегашал». Ӏилма-популярни программа.
13.15 — «Олимпиада-80».
14.00 — «Котелок [illegible]». Фронтовой доттагӀий клуб.
15.10 — Лоацца метраж [illegible] телевизионни художественни фильмай программа.
16.00 — «Саг. Лаьтта. Дуне».
16.45 — «Селайд». [illegible] телевизионни программай [illegible] фестиваль. Дани.
17.10 — «[illegible] — теша халадир».
18.15 — Фильм-концерт.
18.00 — «9-ча студи». ДӀахьош вар — политически обозреватель В. С. Зорин.
19.35 — С. Моэма романах оттаьча «Театр» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Театр» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гӀа сери.
22.45 — Спортивни гимнастиках йола дунен халхьанта [illegible]. Каллинх. Кердадараш.

II ПРОГРАММА

12.45 — Передачай программа.
13.00 — Ӏилма-популярни фильм.
13.10 — «Теремок». Берашта лаьрхӀа передача.
15.00 — Художественни фильм.
15.05 — «Телеобъектив боаве бу».
15.20 — «[illegible]» (гӀалгӀай меттала).
15.50 — Советски Союз гӀолаш. Кинопрограмма.
16.45 — «Сий; Телевизионни художественни фильм. 4-гӀа сери.
18.00 — «Гимнастика — [illegible] а бола спорт».
18.30 — «Телезритело хетт, [illegible]...».
19.00 — Ӏилма-популярни фильм.
19.30 — Социалистически яхье котбаьннарашта лаьрхӀа концерт (гӀалгӀай меттала).
20.00 — «Бийса дакъьала хийла шун, бераш!».
20.15 — Спортивни программа.
21.00 — Возрождение земли искусство.
21.40 — И. Дунаевский. «[illegible]». Телевизионни музыкальни спектакль.

1 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Зарядка дӀаетта.
9.05 — ДӀаьлоия РСФСР Заслуженни балхахо А. Суравос. (Бени).
9.30 — «Гургха бетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх дем ва».
11.00 — Фильм бовча [illegible]. «Золушка» яха художественни фильм.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — А. Линдгрен. «[illegible] Карлсони [illegible]». Фильм-спектакль.
15.30 — Советски ялалкхe [illegible] телевизионни документальни фильм.
16.30 — «Тахан — геолога Ди». СССР геолога Министр, Ленински преми лауреата, СССР Лакхерча Совета депутата Е. А. Козловске къамаьл.
16.05 — Геолога Денна хетаь музыкальни программа.
16.50 — «Кинопутешестви клуб».
17.50 — Мультфильм.
18.00 — «Дуне [illegible] панорама».
18.45 — «Цирка арена».
19.10 — Останкинорча концертни студе [illegible] С. Михалкова вӀашагӀкхетар.
21.00 — «Ха».
21.35 — Спортивни гимнастиках йола дунен халхьанта [illegible]. Финал.
22.00 — П. И. Чайковске произведенех оттаьь концерт. Иштта — кердадараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Шоана, дай — [illegible]!».
9.30 — Геолога Денга. «Со [illegible]». Телевизионни документальни фильм.
10.00 — «АБВГДейка».
10.30 — «Хьайбаьй дунен чу».
11.30 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.00 — Спортивни гимнастиках йола дунен халхьанта [illegible]. Финал.
14.00 — «Нанена вахаре гӀолла». Къонача [illegible] Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Среднеара передача.
15.40 — «Мегашал» Ӏилма популярни программа.
16.30 — «Сий». Телевизионни художественни фильм. 5-гӀа сери.
18.00 — «Радуга». Халкъа [illegible] — дунен халхьанта [illegible] телевизионни фестиваль. Дани.
19.15 — Документальни фильмай программа.
19.55 — «Сакъердамерча амарца».
20.00 — «Бийса дакъьала хийла шун, бераш!».
20.15 — Спортивни программа.
21.00 — Р. Щедрин. Номер [illegible] бола симфони. ДӀалоих Центральни телевидени Ерригсоюзни радиой симфонически оркестра. Дирижер — М. Измайлов.
21.40 — Художественни фильм.

РАДИО

31 МАРТ

6.00 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
6.35 — Аьараш (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «[illegible]» яха радиожурнал (эрсий меттала).
8.50 — Аьараш (эрсий меттала).
10.20 — «Сатирически радиожурнал» (нохчий меттала).
11.00 — Концерт (эрсий меттала).
11.40 — Поэзе минуташ (гӀалгӀай меттала).
14.30 — «Театра [illegible]». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Программе ювттанах лаьцан.
18.01 — «ХӀанзарча хьалхара идеологически болха декхарийн лахбалар». [illegible] беседа (эрсий меттала).
18.15 — «Шоана, [illegible]!». Концерт (нохчий меттала).

Хоаттам

Тахан республике гӀолла Грознен хувцалуш моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 13—16, Грозне 15—17 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен лоамен хувцалуш моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура байсана 1—6, дийнахьа 11—16 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоххама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехатий отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ2107. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1976.